

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Jernej Smisl

Trošarinske politike v EU:
Primer alkohola in alkoholnih pijač

Diplomsko delo

Ljubljana, 2014

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE**

Jernej Smisl

Mentor: izr. prof. dr. Damjan Lajh

**Trošarinske politike v EU:
Primer alkohola in alkoholnih pijač**

Diplomsko delo

Ljubljana, 2014

Trošarinske politike v EU: primer alkohola in alkoholnih pijač

Trošarine so ena izmed najstarejših davčnih oblik in predstavljajo poseben davek, s katerim so praviloma obdavčeni tako imenovani monopolni izdelki, ki jih ni mogoče nadomestiti s podobnimi izdelki. Temelji v zvezi s trošarinsko politiko EU segajo v leto 1992. Med trošarinske izdelke se v glavnem uvrščajo alkohol in alkoholne pijače, tobačni izdelki, energenti in električna energija. Prihodki iz naslova pobranih trošarin predstavljajo pomemben del proračuna posamezne države članice EU. Direktive EU določajo minimalne trošarinske stopnje, s katerimi morajo države članice obdavčiti trošarinske izdelke, zgornjih omejitev pa zakonodaja EU ne določa, kar pomeni, da so med državami članicami EU velike razlike. Pri alkoholu in alkoholnih pijačah se v vrh lestvice držav z visokimi trošarinami na vino uvrščajo Finska, Irsko, Velika Britanija, Švedska in Danska. Tudi pri trošarini na hektoliter piva je po višini na prvem mestu Finska, sledijo ji Velika Britanija, Švedska, Irsko, Slovenija in Danska. Trošarinske politike v posameznih članicah EU imajo vpliv na več področij, še posebej na kmetijstvo in fiskalno ter zdravstveno politiko, zato mora biti vsako višanje trošarin premišljeno, saj se lahko takšen ukrep kmalu izkaže za neučinkovitega oziroma kratkoročno pozitivnega.

Ključne besede: Trošarine, trošarinski izdelki, trošarinske stopnje, alkoholne pijače, Evropska unija.

Excise policy in the EU: the case of alcohol and alcoholic beverages

Excise duties are one of the oldest forms of taxation and constitute a special tax for so-called monopoly products that can not be replaced with similar products. Foundations on excise duty policy in EU date back to the year 1992. Excise products are alcohol and alcoholic beverages, tobacco products, energy products and electricity. Revenues from excise duties represent a significant share of the budget of each Member State. EU directives are setting minimum excise duty rates by which the Member States have to tax excise products, but the upper limit is not specified by the EU legislation. That means that there are big differences between Member States, regarding excise duty rates. At the top of the scale of countries with high excise duties on wine are Finland, Ireland, Great Britain, Sweden and Denmark. Looking further to countries which have high excise duties on beer, is Finland again in the first place, followed by the United Kingdom, Sweden, Ireland, Slovenia and Denmark. Excise policy in the EU Member States have an impact on several areas, especially on the agricultural, fiscal and health policies. Meaning that any increase of excise duties should be careful, since such a measure may soon prove to be ineffective or just short-term positive.

Keywords: Excise duties, excise products, excise duty rates, alcoholic beverages, European Union.

Kazalo

1	Uvod	7
1.1	Predmet proučevanja	9
1.2	Hipoteze.....	10
1.3	Cilji diplomske naloge.....	10
1.4	Metodološki okvir	10
2	Temeljni pojmi	11
2.1	Definicija trošarin.....	11
2.2	Posredni in neposredni davki	12
2.3	Trošarinsko dovoljenje	12
2.4	Trošarinski zavezanec	12
2.5	Trošarinski izdelki in obseg obdavčitve	13
2.6	Nastanek trošarinske obveznosti	13
2.7	Odlog trošarine	14
2.8	Trošarinsko skladišče	14
2.9	Oproščeni uporabnik trošarinskih izdelkov.....	15
3	Zgodovinski razvoj.....	16
3.1	Razvoj trošarinske politike EU.....	17
3.2	Razvoj trošarin na alkohol in alkoholne pijače	17
3.3	Razvoj trošarinske politike za tobak in tobačne izdelke.....	18
3.4	Razvoj trošarinske politike za mineralna olja oziroma energente	19
4	Pregled zakonodajne ureditve na ravni EU in v RS	20
4.1	Energetska direktiva	21
4.2	Tobačna direktiva.....	21
4.3	Harmonizacija trošarinskih stopenj v EU.....	22
4.4	Evropski predpisi implementirani v Zakonu o trošarinah (ZTro)	23
4.5	Pregled trošarinske politike v RS in zakonodajna ureditev	25
4.5.1	Zakon o trošarinah (ZTro).....	25
4.5.2	Podzakonski predpisi s področja trošarin v RS	26
5	Vloga trošarin in trošarinske politike na alkohol in alkoholne pijače v EU.....	28
5.1	Trošarine in proračun EU	28
5.2	Vpliv trošarin na proračun RS.....	30
5.3	Trošarine v razmerju z ostalimi prihodki v proračun RS	32
5.4	Stopnje in strukture trošarin na alkohol in alkoholne pijače v državah članicah EU	33
5.5	Trošarinske stopnje na vino.....	34

5.6	Trošarinske stopnje na pivo.....	36
5.7	Trošarinske stopnje na vmesne pijače	38
5.8	Obdavčitev etilnega alkohola	39
6	Politike posameznih držav članic EU do trošarin na alkohol in alkoholne pijače.....	41
6.1	Primerjava trošarin na vino, pivo in vmesne pijače v posameznih državah članicah EU	42
6.2	Trošarine na alkohol in alkoholne pijače v RS.....	45
7	Poraba vina in piva ter vpliv alkoholnih trošarinskih politik na fiskalno in zdravstveno politiko	47
7.1	Poraba piva in vina v državah članicah EU	47
7.2	Vidiki dviga trošarin na pivo in uvedbo trošarin na vino v RS	53
7.3	Vpliv alkoholne trošarinske politike na zdravstveno politiko	55
7.4	Fiskalna politika in trošarine ter goljufije na področju trošarin ter prizadevanja EU proti goljufijam	57
7.4.1	Mehanizmi proti goljufijami.....	57
7.4.2	Primer črnega trga v RS	58
8	Zaključek	59
9	Literatura	64

Kazalo tabel

Tabela 5.1: Minimalne trošarinske stopnje na alkohol in alkoholne izdelke v EU	34
Tabela 7.1: Poraba piva na prebivalca v državah članicah EU	48
Tabela 7.2: Poraba vina na prebivalca v letu 2010 v državah članicah EU.....	50
Tabela 7.3: Primerjalni prikaz porabe vina in piva na prebivalca v državah članicah EU	52
Tabela 7.4: Višina trošarine na hektoliter piva v € v državah, ki mejijo na Slovenijo	53

Kazalo grafov

Graf 5.1: Trošarine na alkohol in alkoholne pijače v odstotkih vseh pobranih davkov v državah članicah EU (brez socialnih transferjev)	29
Graf 5.2: Neto vplačila trošarin v proračun RS za obdobje 2009–2012.....	31
Graf 5.3: Vplačila trošarin v proračun RS in ostali proračunski prihodki v obdobju 2009–2012.....	33
Graf 5.4: Trošarine na hektoliter vina in penečega vina (€).....	35
Graf 5.5: Trošarine na hektoliter piva (€); primerjava med državami članicami EU	37
Graf 5.6: Trošarine na hektoliter vmesnih pijač (€)	39
Graf 6.1: Trošarine na hektoliter piva, vina, penečega vina in vmesnih pijač (€).....	42

1 Uvod

Diplomska naloga obravnava različne trošarinske politike držav članic EU, ki s trošarinami obdavčujejo določene izdelke, ki so tako imenovani trošarinski izdelki. Za podrobno obravnavo je analiziran primer trošarin na alkohol in alkoholne izdelke. Trošarine so ena izmed najstarejših davčnih oblik, ki jih poznamo že iz srednjega veka. Temelji v zvezi s trošarinsko politiko EU, kot jo poznamo danes, pa so se postavili v letu 1992. Trošarine lahko definiramo tudi kot vrsto davka, s katerim so obdavčeni monopolni izdelki, ki jih ni mogoče nadomestiti s podobnimi izdelki. Kopina in Setnikar Cankar navajata, da so trošarinski davki pogosto zaželeni kot nadomestilo za davke državnega proračuna, ki slabo vplivajo na delo in kapital, in čeprav so trošarine včasih imenovane "sirota davčne politike", ima njihova zasnova in dajatve večje posledice, kot večina drugih davkov (Kopina in Setnikar Cankar 2011, 139).

Osrednja tema diplomske naloge je, kakšen odnos imajo države članice EU do trošarinskih izdelkov in kakšne trošarinske politike vodijo ter s kakšnimi stopnjami obdavčujejo alkohol in alkoholne pijače. Med trošarinske izdelke se sicer uvrščajo alkohol in alkoholne pijače, tobaki izdelki, energenti ter električna energija. Ker je primerjava navedenih trošarinskih izdelkov zaradi njihove različnosti nemogoča in nesmiselna ter ne bi privedla do želenih in relevantnih zaključkov, sem se odločil za obdelavo in preučevanje ene kategorije trošarinskih izdelkov, saj se tudi ta deli na več podvrsti alkohola in alkoholnih pijač, kar pomeni, da je področje preučevanja dovolj široko.

Trošarine sicer sodijo med zelo ekonomsko temo in se morda komu dozdeva, da je tematika bolj primerna za ekonomiste, ki poglobljajo davčno pravo. Resda je kar nekaj togosti pri tej tematiki, saj tako evropska kot slovenska zakonodaja nekatere vidike oziroma institute zelo eksplicitno in podrobno urejata, vendar je problem, ki ga v diplomski nalogi obravnavam, poleg vseh zakonodajnih in davčnih vidikov, osredotočen tudi na negativne učinke, ki jih povzročajo trošarinski izdelki, zato si države članice EU z različnimi ukrepi prizadevajo omejiti njihovo porabo oziroma jo zmanjšati. To velja tako za tobakne izdelke kot alkohol in alkoholne pijače zaradi njihovega negativnega vpliva na zdravje prebivalstva, kot energente, s katerimi se obremenjuje okolje. Iz drugega vidika pa se s porabo trošarinskih izdelkov polnijo proračuni držav članic EU, zato trošarine predstavljajo pomemben proračunski prihodek vseh držav članic EU.

V praksi je bila večina trošarin uvedena prav iz prihodkovnih razlogov, saj jih je mogoče bistveno lažje aplicirati kot druge davke. Trošarine na tobak, alkohol in bencin so namreč potencialni vir prihodkov, saj je proizvode mogoče preprosto določiti, obseg prodaje teh izdelkov je visok, hkrati pa manjše število proizvajalcev poenostavlja zbiranje (Cnossen 2005, 3).

Pri oblikovanju trošarinskih stopenj imajo države članice veliko svobode oziroma avtonomije. Kljub mnogim poskusom harmonizacije v preteklosti, vodijo države članice EU še vedno zelo različne trošarinske politike do posameznih vrst trošarinskih izdelkov. Na ta odnos vplivajo različne nacionalne politike in specifičnosti posameznih držav članic EU, od kmetijske, zdravstvene, fiskalne do posredno socialne politike. Prepletenost teh politik je opisana tudi v diplomski nalogi, pri čemer je poudarek, kot sem že zgoraj navedel, na alkoholu in alkoholnih pijačah. Prav ta del diplomske naloge je najbolj politološki in predstavlja razlog, zakaj sem se odločil za to tematiko.

Različnost med državami članicami EU na področju trošarin dejansko pomeni različne trošarinske stopnje na določene trošarinske izdelke. Njihova višina vpliva na končno ceno produkta, na potrošnjo oziroma porabo in celotno gospodarsko ter ekonomsko politiko posamezne države članice EU. Kljub vsem razlikam v trošarinskih stopnjah pa zakonodaja EU določa uskladitev oziroma harmonizacijo trošarin, s čimer se skuša zagotoviti dobro delovanje notranjega trga in konkurence.

Diplomska naloga ima skupno 9 poglavij. V uvodnem poglavju so predstavljeni in obrazloženi temeljni pojmi, katerih razumevanje je potrebno za obravnavo predmeta diplomske naloge. Predstavljeni pojmi so pojasnjeni in obrazloženi na podlagi slovenske zakonodaje in veljavnih direktiv EU ter se v enakem pomenu uporabljajo tudi na ravni EU. Temu poglavju sledi podroben zgodovinski pregled in razvoj trošarinskih politik ter prizadevanja EU k harmonizaciji trošarinskih stopenj. Prav tako je predstavljena podrobna zakonodajna podlaga, in sicer so naštet vse uredbe in direktive, ki so trenutno veljavne in urejajo področje trošarin v EU in še posebej v Sloveniji (v nadaljevanju: RS). Osrednji del naloge predstavljata poglavji o vlogi trošarin in različnih trošarinskih politikah na alkohol in alkoholne pijače, ki jih vodijo v državah članicah EU, ter o stopnjah in strukturah trošarin na alkohol in alkoholne pijače. Posebej je izpostavljena njihova vloga v proračunu držav članic EU in delež, ki ga predstavljajo pobrane trošarine. V posebnih podpoglavjih so analitično in grafično

predstavljene trošarinske stopnje na vino, peneče vino, pivo in trošarinske stopnje na vmesne pijače ter etilni alkohol. Vsemu opisanemu sledi poglavje z naslovom Politike posameznih držav članic EU do trošarin na alkohol in alkoholne pijače. V tem poglavju so podrobno analizirane raznolikosti med državami članicami EU v obdavčitvi alkoholnih pijač. Predstavljene so države, ki imajo zelo visoke trošarinske stopnje, izpostavljene so posamezne vrste alkohola ter narejena je medsebojna primerjava stopenj obdavčitve. V naslednjem poglavju je prikazana poraba alkohola (piva in vina) na prebivalca v državah članicah EU. Na koncu poglavja pa je posebej predstavljena politika RS do trošarin na alkohol in alkoholne pijače, hkrati so predstavljeni vidiki dviga trošarin na pivo in možnosti za uvedbo trošarin na vino. Poleg navedenega so v zadnjem poglavju diplomske naloge predstavljeni vplivi trošarinskih politik na alkohol in alkoholne pijače na fiskalno, kmetijsko in zdravstveno politiko ter s tem povezana politična orodja. Hkrati je opisanih nekaj primerov goljufij na področju trošarin in prizadevanja EU za boj proti njim. Na koncu diplomske naloge sta zaključek, v katerem sem povzel bistvene ugotovitve in zaključke diplomske naloge, ter literatura, kjer so citirani vsi viri, ki sem jih pri izdelavi diplomske naloge uporabil oziroma povzel.

1.1 Predmet proučevanja

S to diplomsko nalogo želim raziskati področje trošarinskih politik znotraj EU in pri tem ugotoviti, kakšna so prizadevanja EU na področju trošarinskih politik in kakšne trošarinske politike vodijoposamezne države članice do alkohola in alkoholnih pijač. Podrobno bom preučil veljavno zakonodajo s področja trošarin, sprejeto na ravni EU in v Sloveniji, in izpostavil države, ki vodijo politike visokih trošarinskih stopenj na alkohol in alkoholne pijače, kot tudi tiste, ki vodijo ravno nasprotno politike. Skozi diplomsko nalogo bom izpostavil določene slabosti, ki jih ekstremne trošarinske politike lahko povzročijo. Preveril bom, kakšna je poraba vina in piva v državah članicah EU, še posebej tistih, ki ti dve alkoholni pijači obdavčujeta z visokimi trošarinami. Na koncu naloge bom izpostavil tudi goljufije, ki se dogajajo na področju trošarin, ter preveril prizadevanja oziroma ukrepe EU, da jih čim bolj omeji.

1.2 Hipoteze

Tekom diplomske naloge želim dokazati ali ovreči naslednji hipotezi:

- Stopnje in strukture trošarin na alkohol in alkoholne pijače se med državami članicami EU razlikujejo in vplivajo na porabo alkoholnih pijač.
- Višanje trošarin spodbuja črni trg.

1.3 Cilji diplomske naloge

Kot glavni cilj naloge bi navedel ugotovitve glede trošarinskih politik držav članic EU do alkohola in alkoholnih pijač ter razlike med njimi in razloge za te razlike. Vprašanje, s katerim se bom soočil v diplomski nalogi in nanj poskušal odgovoriti, je pomen trošarin na ravni EU, vloga v proračunu v posameznih državah članicah EU in v RS ter njihov vpliv na ekonomsko, kmetijsko, fiskalno ter zdravstveno politiko, saj imajo različne države članice EU, kljub prizadevanjem k harmonizaciji, zelo različne trošarinske stopnje, kar pomeni, da EU na tem področju dopušča državam članicam veliko mero samostojnosti.

1.4 Metodološki okvir

V diplomski nalogi bom uporabil več znanstvih metod raziskovanja. Znanstvena metoda zahteva, da raziskovalci sledijo določenim korakom: študij relevantne literature, formuliranje hipoteze, razvijanje raziskovalnega vprašanja (dizajna), zbiranje podatkov in analizo podatkov na način, kot zahteva hipoteza (Ragin 2007, 30).

Največji poudarek bom dal na kvantitativne in kvalitativne znanstvene metode raziskovanja. Ragin navaja, da kvantitativne metode raziskovanje temeljijo na predpostavki, da je najboljša pot razumevanja osnovnih vzorcev in odnosov preučevanje pojavov na velikem številu primerov (enot) (Ragin 2007, 143). S kvalitativnimi metodami raziskovanja, ki z nekaterih vidikov niso videti tako znanstvene kot druge vrste družboslovnega raziskovanja (Ragin 2007, 97), pa bom v nalogi utemeljil hipotezi zastavljeni v poglavju 1.2.

Z analizo sekundarnih virov, ki je raziskovalna metoda katere posebnost je uporaba podatkov za namen, ki se razlikuje od izvirnega namena podatkov (Štebe 1999), torej monografskih gradiv, člankov, poročil, mnenj in stališč organov EU, bom predstavil trošarinske politike EU. Posebej bom med seboj primerjal trošarinske politike posameznih držav članic EU do alkohola in alkoholnih pijač. S pomočjo grafov in tabel bom analiziral trošarinske stopnje v državah članicah EU, jih med seboj primerjal in posebej izpostavil še trošarinsko politiko RS do alkohola in alkoholnih pijač, še posebej piva in vina.

2 Temeljni pojmi

V tem poglavju so predstavljeni temeljni pojmi oziroma instituti, ki so uporabljeni v diplomski nalogi in katerih poznavanje je potrebno za dobro razumevanje vsebine diplomske naloge. Razjasnjena je razlika med posrednimi in neposrednimi davki, obrazložena je definicija trošarin, predstavljen je trošarinski zavezanec, pojasnjen je obseg obdavčitve in predstavljeni so trošarinski izdelki. Prav tako je podana obrazložitev trošarinskega dovoljenja in trošarinskega skladišča ter opisan nastanek trošarinske obveznosti.

Predstavljeni pojmi so pojasnjeni in obrazloženi na podlagi slovenske zakonodaje in veljavnih direktiv ter se v enakem pomenu uporabljajo tudi na ravni EU.

2.1 Definicija trošarin

Trošarine ali akcize so poseben davek, s katerim so praviloma obdavčeni tako imenovani monopolni izdelki, ki jih ni mogoče nadomestiti s podobnimi izdelki. To so alkoholne pijače, tobak oziroma tobačni izdelki, goriva (bencin, kerozin, plinsko olje, gorivo za ogrevanje ipd.) (Šoštarič 1999, 26). Trošarine so tako selektivni davki na porabo, saj se nanašajo le na nekaj proizvodov, katerih seznam se je skozi čas spreminjal (Klun 2008,70).¹

¹Splošni davki na porabo so se pojavili pred 1. Svetovno vojno leta 1914. Po tem datumu obstajajo tri daljša razvojna obdobja:

- 1916–1924: prevzeti so kaskadni davki v številnih centralno evropskih državah;
- 1932–1964: prevzete so posamezne stopnje prometnih davkov;
- 1968–2000: prevzet je DDV v skoraj vseh državah (Kostanjevec 2002, 31).

2.2 Posredni in neposredni davki

Z vidika javnih financ so najpomembnejši davki dohodnina, prispevki za socialno varnost, davek na dodano vrednost, trošarine in davek od dohodkov pravnih oseb (Čok in drugi 2011, 3).

Pri delitvi davkov na posredne in neposredne trošarino uvrščamo med posredne davke. Posredni davki so tisti, ki povišujejo cene (se prevaljujejo naprej). Poleg trošarine mednje sodijo tudi carine, DDV, davki na promet nepremičnin in podobno. Nasprotno od posrednih pa so neposredni davki tisti, ki zmanjšujejo dohodek zavezanca in se prevaljujejo nazaj. Sem se uvrščajo dohodnina, davki od dobička in premoženjski davki (Kranjec 2003, 57).

2.3 Trošarinsko dovoljenje

Trošarinsko dovoljenje dobi trošarinski zavezanec carinskega organa in omogoča, da zavezanec v okviru opravljanja svoje dejavnosti v trošarinskem skladišču proizvaja, dodeljuje, odpremlja trošarinske izdelke pod režimom odloga plačila trošarine. Le-ta se plača, ko se izdelki iz trošarinskega skladišča sprostijo v uporabo (Markovič-Hribernik in Jagrič 2007, 27). Trošarine so administrativno zahteven davek, predvsem zaradi zasledovanja prometnih poti od uvoza do proizvodnje do končnega porabnika. Z uvozom, proizvodnjo in prodajo trošarinskih izdelkov se lahko ukvarja samo tisti, ki ima posebno trošarinsko dovoljenje. Med osnovna subjekta v prometu s trošarini sodita trošarinski zavezanec in oproščeni uporabnik trošarinskih izdelkov (Kranjec 2003, 148).

2.4 Trošarinski zavezanec

Trošarinski zavezanec je proizvajalec trošarinskih izdelkov, pooblaščen prejemnik trošarinskih izdelkov iz druge države članice, uvoznik trošarinskih izdelkov, pooblaščen uvoznik, začasno pooblaščen prejemnik, pravna ali fizična oseba, ki opravlja dejavnost trgovine na debelo s trošarinskimi izdelki oziroma oseba, na katero se v skladu z Zakonom o

trošarinah (v nadaljevanju: ZTro) lahko prenese trošarinska obveznost (ZTro, 1. točka 4. člena).

2.5 Trošarinski izdelki in obseg obdavčitve

Trošarina se plačuje od trošarinskih izdelkov, ki so proizvedeni na območju RS ali vneseni z ozemlja držav članic EU v RS ali od trošarinskih izdelkov, ki se uvozijo v EU (ZTro, 1. odstavek 2. člena).

Med trošarinske izdelke se uvrščajo alkohol in alkoholne pijače, tobачni izdelki, energenti in električna energija. K alkoholu in alkoholnim pijačam spadajo: pivo, mirna in peneča vina ter druge fermentirane pijače, vmesne pijače ter etilni alkohol. Tobačni izdelki so cigarete, cigare in cigarilosi ter tobak za kajenje. Trošarina pa se plačuje od električne energije ter od energentov, ki se uporabljajo kot pogonsko gorivo ali gorivo za ogrevanje (Čok in drugi 2011, 31).

2.6 Nastanek trošarinske obveznosti

Obveznost za plačilo trošarine nastane takrat, ko se trošarinski izdelki sprostijo v porabo. Trošarinska obveznost nastane v trenutku proizvodnje ali uvoza ali vnosa iz druge države članice EU. Obveznost za obračun in plačilo, ki je v RS določena v 13. členu ZTro, pa s sprostitevijo v porabo. Trošarinski zavezanec mora pri obračunu trošarine upoštevati zneske trošarine, ki veljajo na dan nastanka obveznosti za plačilo trošarine (Carinska uprava RS 2013b).

ZTro določa tri načine nastanka trošarinske obveznosti, in sicer:

- ko so trošarinski izdelki proizvedeni v Sloveniji,
- ko so trošarinski izdelki uvoženi v Unijo,
- ko so trošarinski izdelki vnešeni z ozemlja drugih držav članic oziroma Unije v Slovenijo (ZTro, 5. člen).

Trošarinska obveznost se lahko prenese od proizvajalca oziroma uvoznika na imetnika trošarinskega dovoljenja oziroma oproščenega uporabnika le ob pogojih, ki jih določa ZTro (ZTro, 2. odstavek 5. člena).

2.7 Odlog trošarine

Režim odloga plačila trošarine omogoča odmik trenutka plačila trošarine v primeru skladiščenja oziroma gibanja trošarinskih izdelkov pod odlogom, in sicer večinomamed trošarinskimi skladišči v različnih državah članicah EU ali isti državi članici (Rožič 2004).

Direktiva Sveta 2008/118/ES, ki določa splošni režim za trošarino, v svojem 4. členu določa, da režim odloga plačila trošarine pomeni davčni režim, ki se uporablja za proizvodnjo, predelavo, skladiščenje ali gibanje trošarinskega blaga, za katerega ne velja carinski odložni postopek in pri katerem je plačilo trošarine odloženo (Svet EU 2008).

2.8 Trošarinsko skladišče

Trošarinsko skladišče je ena ali več med seboj povezanih ograjenih površin ali prostorov, ki sestavljajo tehnološko enoto, v kateri imetnik trošarinskega dovoljenja proizvaja, skladišči, prejema ali odpremlja trošarinske izdelke pod režimom odloga plačila trošarine. Skladišče mora biti vidno označeno in fizično ločeno od ostalih površin ali prostorov ima pa ga lahko oseba, ki je pridobila trošarinsko dovoljenje. Trošarinsko dovoljenje izda krajevno pristojni carinski urad (Carinska uprava RS 2013a).

V trošarinskem skladišču se lahko proizvajajo, obdelujejo, predelujejo in dodelujejo samo trošarinski izdelki ter njihove surovine in polizdelki, drugi izdelki pa le v primeru, če so stranski proizvod te dejavnosti. Zadrževanje drugih izdelkov, surovin ali polizdelkov v trošarinskem skladišču je dovoljeno le s posebnim dovoljenjem carinskega organa. Pravilnik o izvajanju Zakona o trošarinah določa, da se lahko v istem trošarinskem skladišču proizvaja samo ena skupina trošarinskih izdelkov (Pravilnik o izvajanju Zakona o trošarinah, 11. člen).²

²Direktiva Sveta 2008/118/ES določa, da mora imetnik trošarinskega skladišča:

Pri gibanju trošarinskih izdelkov mora pošiljko obvezno spremljati trošarinski dokument. Od leta je 2011 obvezna uporaba elektronskega trošarinskega dokumenta, ki se vloži v informacijski sistem EMCS. Pri vnosu trošarinskih izdelkov iz druge države članice EU v RS nastane obveznost za plačilo trošarine v RS, če trošarinski izdelki še niso sproščeni v porabo v eni od držav članic EU in se sprostijo v porabo v RS (Izvozno okno 2013).

2.9 Oproščeni uporabnik trošarinskih izdelkov

Oproščeni uporabnik trošarinskih izdelkov je pravna ali fizična oseba, ki na podlagi dovoljenja carinskega organa nabavlja trošarinske izdelke brez plačila trošarine (ZTro, 6. točka 4. člena).³ V tem primeru gre za točno specificirano uporabo alkohola v proizvodnji živil, barvil, v zdravstvu in lekarnah ter v proizvodnji industrijskih lakov in kisa. Oproščeni uporabniki morajo prijavljati letno porabo alkohola. Od oproščenih uporabnikov je potrebno razlikovati tudi upravičence za oprostitev plačila trošarine, ki so predvsem diplomatsko osebje in osebje mednarodnih organizacij, ki lahko za svoje nakupe zahtevajo tudi povračilo plačane trošarine (Kranjec 2003, 149).⁴

ZTro je glede oprostitve plačila trošarine usklajen z direktivami EU, ki določajo omejitve in izjeme pri oprostitvah plačila.

-
- po potrebi zagotoviti zavarovanje za kritje tveganj, povezanih s proizvodnjo, predelavo in skladiščenjem trošarinskega blaga;
 - ravnati v skladu z zahtevami, ki jih določi država članica, na ozemlju katere je trošarinsko skladišče;
 - za vsako trošarinsko skladišče voditi evidenco zalog in gibanja trošarinskega blaga;
 - v svoje trošarinsko skladišče vnesti in ob koncu gibanja vpisati v evidenco vse trošarinsko blago, ki se giba pod režimom odloga plačila trošarine, razen, kjer se uporablja;
 - privoliti v vsak nadzor in preverjanje zalog .

³6. točka 4. člena ZTro določa, da je oproščeni uporabnik trošarinskih izdelkov fizična oziroma pravna oseba, ki pod pogoji, določenimi s tem zakonom, pridobi dovoljenje carinskega organa, da lahko v okviru svoje dejavnosti za namene iz 44. in 55. člena tega zakona nabavlja trošarinske izdelke brez plačila trošarine.

⁴Primeri oprostitev plačila trošarine so natančno opredeljeni v 12. členu Direktive Sveta 2008/118/ES.

3 Zgodovinski razvoj

Trošarine (angleško: excise tax) so ena izmed najstarejših davčnih oblik. V 16. stoletju so na Nizozemskem z besedo »accijns« označili obdavčitev piva, sladkorja, soli in alkoholnih pijač (Institut za javne financije Republike Hrvatske 2012).⁵

Predhodnik trošarin so bile srednjeveške mitine, ki so bistveno podražile blago od proizvajalca do porabnika. Trošarina, s katero so države obdavčevale promet tekstila, alkoholnih pijač, soli, voska in še nekatere druge dobrine, pa je bila prva oblika davka na porabo. Dohodki od trošarin so imeli v srednjem veku in dobi absolutizma pomembno mesto v blagajnah vladarjev, saj so bili državni izdatki vedno višji, vladarji pa jih niso uspeli financirati z dobički od državne lastnine ali z obstoječimi davki. Država je v trošarinah videla dobičkonosen davek, med teoretiki 16. in 17. stoletja pa je glede tega v Franciji, Nemčiji in drugod po Evropi nastal razkol. Jean Bodin je zagovarjal, da je uvajanje trošarin v čast boga, po volji naroda in kot pomoč siromašnim. Kasneje pa so nasprotniki v tej davčni obliki videli vrsto skrite kraje, proti trošarini je bil tudi John Locke. V 18. stoletju sta se proti prevelikemu uveljavljanju trošarin opredelila tudi Adam Smith in David Ricardo. Menila sta, da je potrebno zmanjšati finančno pomembnost trošarin, saj te zaradi svoje selektivne alokacije povzročajo substitucijske učinke v produkcijskem sektorju. Ne glede na argumente so prihodki od trošarin zavzemali vse pomembnejše mesto med državnimi prihodki (Žibert 2003, 71).

Od začetka sedemdesetih let je bilo več poskusov uskladitve struktur in stopenj dajatev med takratnimi državami članicami. Napredek je bil predvsem zaradi različnih pomislekov takratnih držav članic zelo majhen. Tako so na primer nekatere države članice uvedle visoke stopnje dajatev v okviru splošnih politik omejevanja pitja alkohola in kajenja, po drugi strani pa sta vino in tobak v nekaterih državah članicah pomembna kmetijska proizvoda. Pri obdavčitvi energije so obstajali drugi dejavniki, in sicer prometna politika, okoljska politika, splošna energetska politika kot tudi kmetijska ter nenazadnje skupna politika na področju zaposlovanja v zvezi z davčno strategijo za prehod z obdavčevanja dela na druge vire dohodka (Evropski parlament 2012).

⁵Predvideva se, da beseda »accijns« izhaja iz latinske besede »accensare«, ki pomeni »to tax« oziroma obdavčiti.

3.1 Razvoj trošarinske politike EU

V zgodovini davčne politike EU so bili številni poskusi harmonizacije in koordinacije davčnih sistemov držav članic EU. Prav tako je bilo veliko neuspešnih dogovorov o oblikovanju v praksi delujočega enotnega tržišča. Ob ustanovitvi Evropske skupnosti in podpisu Rimskega sporazuma leta 1957 so bili davčni sistemi držav ustanoviteljic zaradi zgodovinskih specifičnosti vsake posamezne države in političnih preferenc posameznih vlad popolnoma neprimerljivi med seboj. Vsaka vlada je imela drugačno oziroma svojo politiko glede obsega javnega sektorja in državnih intervencij v gospodarstvu.⁶ Kljub navedenemu je že Rimska pogodba vsebovala izjavo o pripravljenosti držav, da bodo sčasoma poenotile stopnje indirektnih davkov (Kranjec 2003, 221).

Temelji v zvezi s trošarinsko politiko EU segajo v leto 1992. Pravni temelj za vzpostavitev skupne trošarinske politike držav članic EU tako predstavlja Pogodba o ustanovitvi Evropske skupnosti (Uradni list C 224, z dne 31. avgust 1992). Ta pogodba je stopila v veljavo 1. januarja 1993. Zakonodaja EU na področju trošarin je bila v večjem delu sprejeta v okviru vzpostavitve notranjega trga, ki je vključevala odpravo nadzora fiskalne narave na notranjih mejah med državami članicami (Evropska komisija 2012a).

3.2 Razvoj trošarin na alkohol in alkoholne pijače

Sedanji režim trošarin na alkohol in alkoholne pijače je bil uveden 1. januarja 1993. Je rezultat razprav, ki so se začele leta 1985 z Belo knjigo o dokončnem oblikovanju notranjega trga in poznejšega predloga o približevanju trošarin za alkohol in alkoholne pijače, v katerem je Komisija predlagala popolno uskladitev trošarin za vse tri kategorije trošarinskih izdelkov (Komisija Evropskih skupnosti 2004, 6).

⁶Državi kot sta npr. Belgija in Luksemburg sta se vedno zavzemali za majhno državno vlogo in s tem za majhen proračun, medtem ko je Francija z obsežnim državnim intervencionizmom ali Nizozemska zaradi politike zagotavljanja socialne varnosti potrebovala velik proračun in s tem tudi razvejano davčno strukturo (Kranjec 2003, 221).

Komisija je že v letih 1972 in 1985 želela uskladiti trošarine za pivo, vino in žgane pijače, a sta bila njena predloga blokirana. Šele leta 1992 je bila sprejeta Direktiva 92/83/EGS, ki opredeljuje, za katere izdelke se zaračunava trošarina in na kakšen način je določena. Sprva je bila predlagana enotna stopnja (povprečje nacionalnih stopenj: 0,17 ECU na liter za vino/pivo ter 3,81 ECU za 0,75-litrsko steklenico žgane pijače), vendar je bil problem v tem, da se je le malo nacionalnih stopenj trošarin za alkohol približalo povprečni stopnji. Zato je Komisija pozneje predlagala bolj prilagodljiv način z najnižjo in ciljno stopnjo, ki bi se naj dolgoročno približala povprečni stopnji. V zvezi s tem sta bili sprejeti Direktivi 92/84/EGS in 92/83/EGS, poznejši predlogi Komisije v tej smeri pa niso bili uspešni (Evropski parlament 2012).⁷

3.3 Razvoj trošarinske politike za tobak in tobačne izdelke

Osnovna struktura trošarinskih stopenj za tobak je bila vzpostavljena leta 1972 z direktivami, ki so sedaj strnjene v prečiščeni Direktivi 95/59/ES.⁸ Komisija je v prvotnih predlogih predvidela absolutno usklajevanje trošarinskih stopenj, a so bile na koncu določene le najnižje stopnje (Evropski parlament 2012). Direktiva Sveta 95/59/ES je v svojem 1. členu določila, da se struktura trošarine, s katero države članice obdavčijo tobačne izdelke, uskladi v nekaj stopnjah. Določila je splošna načela te uskladitve pa tudi posebna merila, ki se uporabijo v času postopnega usklajevanja. O prehodu iz ene stopnje usklajevanja v drugo je določila, da o tem odloči Svet na predlog Komisije, pri čemer upošteva, kako na trenutno stopnjo učinkujejo ukrepi, ki jih države članice uvedejo v svoj trošarinski sistem zaradi uskladitve z določbami, ki se uporabljajo na tej stopnji. Hkrati je določila, da se lahko prehod iz ene stopnje v drugo

⁷Council Directive 92/84/EEC of 19 October 1992 on the approximation of the rates of excise duty on alcohol and alcoholic beverages in Council Directive 92/83/EEC of 19 October 1992 on the harmonization of the structures of excise duties on alcohol and alcoholic beverages (Svet Evropskih skupnosti, 1992b in Svet Evropskih skupnosti, 1992a).

⁸Direktiva Sveta 95/59/ES z dne 27. novembra 1995 o davkih, razen prometnih davkov, ki vplivajo na porabo tobačnih izdelkov. Zaradi racionalnosti in jasnosti sta se v enotno besedilo te direktive združili Direktiva Sveta 72/464/EGS z dne 19. decembra 1972 o davkih, razen prometnih davkov, ki vplivajo na porabo tobačnih izdelkov, in Direktiva Sveta 79/32/EGS z dne 18. decembra 1978 o davkih, razen prometnih davkih, ki vplivajo na porabo tobačnih izdelkov.

odloži, zlasti če je verjetno, da bi v neki državi članici povzročil nesorazmerne izgube prihodkov (Direktiva sveta 95/59/ES, 1. člen).

3.4 Razvoj trošarinske politike za mineralna olja oziroma energente

Danes se v eno izmed treh kategorij v skupini trošarinskih izdelkov uvrščajo energenti in električna energija. V preteklosti pa so v to kategorijo sodila le mineralna olja. Osnovna struktura trošarin za mineralna olja je bila v Skupnosti vzpostavljena leta 1992. Najprej je bila leta 1987 predlagana popolna uskladitev stopenj, ki bi temeljila na povprečnih stopnjah, a so bile kljub temu določene le najnižje stopnje. Leta 1992 je sicer Komisija predlagala uvedbo davka na emisije ogljikovega dioksida in energijo na ravni Skupnosti, katere cilj je bil do leta 2000 ustaliti emisije CO² na raven iz leta 1990, da bi zmanjšali emisije toplogrednih plinov in zaustavili globalno segrevanje, a neuspešno. Po novem predlogu Komisije iz leta 1997, ki bi razširil sistem obdavčitve mineralnih olj na vse energetske proizvode, zlasti na proizvode, ki jih lahko mineralna olja neposredno ali posredno nadomestijo, in vseh spremembah tega predloga, je bila sprejeta Direktiva 2003/96/ES z dne 27. oktobra 2003 o prestrukturiranju okvira Skupnosti za obdavčitev energentov in električne energije (Evropski parlament 2012).⁹

⁹Izjeme sta določili Direktivi 2004/74/ES in 2004/75/ES. Področje uporabe Direktive 92/81/EGS z dne 19. oktobra 1992 o usklajevanju struktur trošarin za mineralna olja in Direktive 92/82/EGS z dne 19. oktobra 1992 o približevanju stopenj trošarine za mineralna olja je omejeno na mineralna olja.

4 Pregled zakonodajne ureditve na ravni EU in v RS

Trošarine so davčna oblika, ki je podvržena procesom harmonizacije na ravni Evropske unije. Področje trošarin je urejeno z direktivami Evropskega sveta ter direktivami in uredbami Evropske komisije (Rožič 2004). Ključni določili pri trošarinah na ravni EU predstavljata člena 112. in 113. Pogodbe o delovanju Evropske unije (v nadaljevanju: PDEU). Ta člena sta prejšnja 92. in 93. člen Pogodbe o ustanovitvi Evropske skupnosti (v nadaljevanju: PES).

112. člen PDEU določa, da se pri izvozu v druge države članice ne smejo odobriti odpustitve in povračila drugih dajatev, razen prometnih davkov, trošarin in drugih oblik posrednega obdavčenja, niti ni dovoljeno uvajati izravnalnih dajatev ob uvozu iz držav članic, razen če ni Svet na predlog Komisije predhodno odobril predvidenih ukrepov za omejeno obdobje (Evropski svet 2010).

Ključno določilo, ki identificira potrebo po usklajevanju prometnih davkov, trošarin in drugih posrednih davkov, če je ta uskladitev potrebna za vzpostavitev in delovanje notranjega trga, predstavlja 113. člen PDEU (prejšnji 93. člen PES). Finančni, denarni učinki teh davkov, se vedno prevalijo na ceno blaga ali storitve in lahko bistveno izkrivljajo konkurenco ter zavirajo prost pretok blaga in storitev ter posredno prost pretok kapitala (Rožič 2004). 113. člen PDEU tako določa, da Svet po posebnem zakonodajnem postopku ter po posvetovanju z Evropskim parlamentom in Ekonomsko-socialnim odborom soglasno sprejme določbe za uskladitev zakonodaje glede prometnih davkov, trošarin in drugih oblik posrednega obdavčenja v obsegu, v kakršnem je takšna uskladitev potrebna za vzpostavitev in delovanje notranjega trga ter preprečevanje izkrivljanja konkurence.

Temeljna direktiva, ki določa ureditev za trošarinske izdelke, njihovo skladiščenje, gibanje in nadzor ter uveljavlja računalniško podprt sistem za njihovo gibanje in nadzor, je Direktiva Sveta 2008/118/ES z dne 16. decembra 2008 o splošnem režimu za trošarino in o razveljavitvi Direktive 92/12/EGS.

Obdavčitev energentov je opredeljena z Direktivo Sveta 2003/96 z dne 27. oktobra 2003 o preoblikovanju okvira Skupnosti za obdavčenje energentov in elektrike (Energetska direktiva).

Opredelitev tobačnih izdelkov in njihova obdavčitev sta določena z Direktivo Sveta 2010/12/EU z dne 16. februarja 2010 o spremembi Direktiv 92/79/EGS, 92/80/EGS in 95/59/ES glede strukture in stopnje trošarin, ki velja za predelani tobak, ter Direktive 2008/118/ES.

V nadaljevanju diplomske naloge sta posebej izpostavljeni in obravnavani Direktiva Sveta 92/83/EGS o uskladitvi strukture trošarin za alkohol in alkoholne pijače ter Direktiva Sveta 92/84/ES o približevanju trošarinskih stopenj za alkohol in alkoholne pijače, ki predstavljata glavni direktivi na področju obdavčitve alkohola in alkoholnih pijač s trošarino. Bistvo Energetske in Tobačne direktive pa je predstavljeno v naslednjih dveh podpoglavjih.

4.1 Energetska direktiva

Energetska direktiva je določila, da morajo države članice EU uvesti obdavčitev energentov in električne energije (Direktiva 2003/96/ES, 1. člen). Ob sprejemu te direktive se je RS zavezala, da bo do 1. maja 2004 uskladila svoj pravni red z določbami te direktive, razen v zvezi z doseganjem minimalne višine obdavčitve naravnega plina, kjer je zahtevala prehodno obdobje. Evropski svet je s to direktivo med trošarinske izdelke dodal še naravni plin, elektriko, premog in koks ter preoblikoval sistem oprostitev in olajšav pri obdavčenju (Rožič 2004). Na tej podlagi je Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o trošarinah (Ur. l. RS, št. 42/2004 - v nadaljevanju ZTro-E) med trošarinske izdelke v 1. členu ZTro uvrstil energente in električno energijo in tako izbrisal do takrat veljavno zakonsko opredelitev trošarinskih izdelkov: alkohol in alkoholne pijače, tobačni izdelki ter mineralna olja in plin. Kljub navedenemu se je obdavčitev električne energije v RS pričela s 1. januarjem 2007, naravni plin pa bo predmet obdavčenja po 1. maju 2014.

4.2 Tobačna direktiva

Tobačna direktiva določa minimalni znesek trošarine za cigarete, ki ga morajo države članice doseči 1. januarja 2014. Direktiva določa, da med državami članicami na področju cigaret ne sme biti razlik, razen za tiste države članice EU, ki jim je odobreno prehodno obdobje, to so Bolgarija, Estonija, Grčija, Latvija, Litva, Madžarska, Poljska in Romunija, katere bodo

minimalne zneske trošarine začele uporabljati pozneje. Direktiva 92/79/EGS določa minimalno trošarino v višini 64 € in hkrati 57 % drobnoprodajne cene najbolje prodajanega cenovnega razreda, Direktiva 2010/12 pa določa zvišanje minimalne trošarine za cigarete s 1. januarjem 2014 na 90 € za tisoč kosov (Vlada RS 2012b).

4.3 Harmonizacija trošarinskih stopenj v EU

EU je približala oziroma harmonizirala trošarinske stopnje, ki so se med državami članicami EU zelo razlikovale. Razlike med posameznimi državami članicami so posledica tradicije potrošnje in možnosti proizvodnje posameznega trošarinskega izdelka s strani posamezne države članice. Skandinavske države so vedno močno obdavčevale alkoholne pijače, saj jih same niso proizvajale, na drugi strani pa so sredozemske države imele zelo nizke stopnje obdavčitve alkoholnih pijač. Kljub dogovoru o minimalnih stopnjah trošarin na ravni EU, so razlike med državami še vedno zelo velike. Trošarinske stopnje so dveh vrst, in sicer ločimo med vrednostnimi (ad valorem) in specifičnimi, ki so vezane na fizične lastnosti blaga (Kranjec 2003, 151).

Gospodarska in monetarna unija le posredno vplivata na druga izvorna gospodarska področja, kot sta notranja in zunanja politika, harmonizacija davčnega prava pa posega neposredno v jedro državnega ravnanja. Naloga harmonizacij davčnega prava izhaja iz ciljnih usmeritev Pogodbe o Evropski uniji. V glavnem pa iz zagotavljanja notranjega trga brez meja, varovanja pred izkrivljenjem konkurence in splošne naloge, da je potrebno uskladiti pravne predpise držav članic EU. Te ciljne usmeritve tako v celoti ne zajemajo urejanja lastnega evropskega davčnega sistema, kljub temu pa je težko govoriti o gospodarskem prostoru z notranjimi mejami in brez skupne davčne ureditve (Kostanjevec 2002, 20).

Države članice EU imajo različne stopnje, strukture in načine upravljanja trošarin, to pa vpliva na konkurenčnost pod istimi pogoji. Pri presojanju predlogov za uskladitev trošarin med državami članicami EU je najpomembnejše, kakšen je vpliv na državni proračun. V nekaterih članicah EU trošarine prispevajo več kot 25 % celotnih davčnih in socialnih dajatev. Usklajevanje trošarin je primarno namenjeno odstranjevanju omejitev konkurenčnosti fiskalne politike. V EU in tudi v drugih državah se najvišje prispevke za državni proračun pobere od tobačnih izdelkov, piva, alkohola, mineralnih olj in vina. Druge države so uvedle trošarine še

na vrsto drugih izdelkov. Poleg davčne osnove se spreminjajo tudi davčne stopnje. Komisija je v preteklosti izdala številne predloge o usklajevanju davčnih struktur in tudi o usklajevanju davčnih stopenj. Po dolgotrajnih pogajanjih so se države članice EU strinjale s postavitvijo minimalne stopnje kot kombinacije davka na dodano vrednost (ad valorem) in trošarin. Kljub temu so stopnje v državah članicah EU še vedno zelo različne (Hitiris v Kopina in Setnikar Cankar 2011).

4.4 Evropski predpisi implementirani v Zakonu o trošarinah (ZTro)

RS je svoj trošarinski sistem nadgradila tako, da je na področju harmoniziranih trošarin v celoti usklajen s pravnim redom EU (Kopina in Setnikar Cankar 2011, 137).

V ZTro so bile od njegovega sprejetja do danes prenesene naslednje direktive:

- Direktiva Sveta 2008/118/ES z dne 16. decembra 2008 o splošnem režimu za trošarino in o razveljavitvi Direktive 92/12/EGS,
- Direktiva Sveta 94/74/ES z dne 22. decembra 1994 o spremembah Direktive 92/12/EGS o splošnem režimu za trošarinske izdelke in o skladiščenju, gibanju in nadzoru takšnih izdelkov, Direktive 92/81/EGS o uskladitvi trošarinskih struktur za mineralna olja in Direktive 92/82/EGS o približevanju trošarinskih stopenj za mineralna olja,
- Direktiva Sveta 92/83/EGS z dne 19. oktobra 1992 o uskladitvi strukture trošarin za alkohol in alkoholne pijače,
- Direktiva Sveta 92/84/ES z dne 19. oktobra 1992 o približevanju trošarinskih stopenj za alkohol in alkoholne pijače,
- Direktiva Sveta 92/79/EGS z dne 19. oktobra 1992 o približevanju davkov na cigarete,
- Direktiva Sveta 95/59/ES z dne 27. novembra 1995 o davkih, razen prometnih davkov, ki vplivajo na porabo tobačnih izdelkov,
- Direktiva Sveta 2002/10/ES z dne 12. februarja 2002 o spremembi direktiv 92/79/EGS, 92/80/EGS in 95/59/ES glede strukture in stopnje trošarine, ki velja za predelani tobak,
- Direktiva Sveta 1999/81/ES z dne 29. julija 1999 o spremembi Direktive 92/79/EGS o približevanju davkov na cigarete, Direktive 92/80/EGS o približevanju davkov na tobačne izdelke, razen cigarete, in Direktive 95/59/ES o davkih, razen prometnih davkov, ki vplivajo na porabo tobačnih izdelkov,

- Direktiva Sveta 95/60/ES, z dne 27. novembra 1995 o davčnem označevanju plinskega olja in kerozina
- Direktiva Sveta 2003/96/ES, z dne 27. oktobra 2003 o prestrukturiranju okvira Skupnosti za obdavčevanje energentov in električne energije, zadnjič spremenjene z Direktivo Sveta 2004/75/ES z dne 29. aprila 2004 o spremembi Direktive Sveta 2003/96/ES glede možnosti Cipra za uporabo začasnih izjem ali nižanih stopenj obdavčitve energentov in električne energije - tudi t.i. Energetska direktiva,
- Direktiva Sveta 2004/74/ES z dne 29. aprila 2004 o spremembi Direktive Sveta 2003/96/ES o možnosti nekaterih držav članic za uporabo začasnih izjem ali nižanih stopenj obdavčitve energentov in električne energije,
- Direktiva Sveta 2010/12/EU z dne 16. februarja 2010 o spremembi direktiv 92/79/EGS, 92/80/EGS in 95/59/ES glede strukture in stopnje trošarine, ki velja za predelani tobak, ter Direktive 2008/118/ES - tudi t.i. Tobačna direktiva (ZTro, 1. člen).

4.5 Pregled trošarinske politike v RS in zakonodajna ureditev

Državni zbor Republike Slovenije je 25. novembra 1998 sprejel Zakon o trošarinah (Ur. l. RS 84/1998). ZTro iz leta 1998 je uredil sistem in uvedel obveznost plačevanja trošarine od alkohola in alkoholnih pijač, tobačnih izdelkov ter mineralnih olj in plina, ki se na območju RS sprostijo v porabo. Kot območje RS je opredelil ozemlje pod njeno suverenostjo, všteti zračni prostor in morska območja, nad katerimi ima RS suverenost ali jurisdikcijo v skladu z notranjim in mednarodnim pravom (ZTro, 2. odstavek 2. člena).

Skladno s trenutno veljavno zakonodajo so v RSs trošarino obdavčene tri skupine proizvodov:

- alkohol in alkoholne pijače (pivo, vino, druge fermentirane in vmesne pijače ter etilni alkohol),
- energenti in električna energija, ki se uporabljajo kot pogonsko gorivo ali gorivo za ogrevanje,
- tobak in tobačni izdelki (cigarete, cigare, cigarilosi in tobak za kajenje).

Tudi Mednarodni denarni sklad priporoča državam, da uvajajo trošarine na ozek krog produktov oziroma storitev, in sicer na tako imenovane nujne storitve iz fiskalnih razlogov, na luksuzne storitve pa iz socialnih razlogov ter iz ekoloških razlogov (Žibret 2003, 71).

Prihodki od trošarin pripadajo proračunu RS (ZTro, 3. člen) in predstavljajo zelo pomemben proračunski vir.¹⁰

4.5.1 Zakon o trošarinah (ZTro)

ZTro je bil do danes kar trinajstkrat noveliran. Zadnja sprememba je bila objavljena v Ur. l. RS št. 109/2013 z dne 31. 12. 2012, ko je bil objavljen Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o trošarinah (ZTro-M). Zakon je začel veljati 1. januarja 2013. Razlogi za spremembo

¹⁰Nekatere razvite države so s trošarinami obdavčile tudi avtomobile, v Sloveniji pa je uveden poseben davek na motorna vozila. Z davkom na motorna vozila je obdavčen promet novih vozil, ki se dajo prvič v promet oziroma se prvič registrirajo na ozemlju RS, in rabljenih vozil, za katera je obvezna registracija, če od njihovega prometa ni bil obračunan DDV (Čok in drugi 2005, 36).

ZTro so bili prenos izvedbenega sklepa Komisije o nadzoru energentov¹¹ in uskladitev ZTro z Uredbo Sveta o upravnem sodelovanju, sodba Vrhovnega sodišča RS, glede rokov za uveljavljanje pravic zavezancev za vračilo plačane trošarine, ter odprava nejasnosti, ki so se pokazale v praksi, glede obsega oprostitev plačila trošarine za trošarinske izdelke, prodane v okviru mednarodnega prometa, uporabe tobačnih znamk in opredelitve zavojčka cigarete. Bistvene novosti, ki jih je prinesla ta novela zakona, se tako nanašajo na vračila trošarine, oprostitev plačila trošarine za trošarinske izdelke, prodane v okviru mednarodnega prometa, opredelitev najmanjše količine cigaret v zavojčku, na tobačno znamko, dodatke za goriva in pooblastila Vladi RS za zmanjšanje ali povečanje trošarine (Generalni sekretariat Vlade RS 2012).

4.5.2 Podzakonski predpisi s področja trošarin v RS

Poleg ZTro je potrebno izpostaviti tudi veljavne podzakonske predpise, ki se uporabljajo na področju trošarin, in sicer so to:

- Pravilnik o izvajanju Zakona o trošarinah,
- Odredba o vračilu trošarine za mineralna olja, ki se porabijo za industrijsko-komercialni namen,
- Odredba o zgornji meji količine vina za lastno rabo,
- Pravilnik o načinu vračila trošarine za energente, ki se porabijo za pogon kmetijske in gozdarske mehanizacije,
- Uredba o določitvi obdobja, v katerem se ne plačuje trošarina na električno energijo,
- Pravilnik o pogojih in načinu oprostitve davkov za diplomatska predstavništva, konzulate ter mednarodne organizacije v skladu z mednarodnimi pogodbami, ki obvezujejo Slovenijo,
- Pravilnik o plačilu trošarine za energente, ki so jim dodana bio goriva,
- Pravilnik o uveljavljanju oprostitev plačila davka na dodano vrednost in trošarin na uvoz blaga za osebe, ki potujejo iz tretjih držav,
- Pravilnik o vračilu trošarine za komercialni namen,

¹¹Izvedbeni sklep Komisije z dne 20.4.2012 o uporabi določb o nadzoru in gibanju Direktive Sveta 2008/118/ES za nekatere dodatke v skladu s členom 20(2) Direktive Sveta 2003/96/ES (2012/209/EU).

- Uredba o določitvi zneska trošarine za energente,
- Uredba o prenehanju veljavnosti uredb o določitvi zneska trošarine za alkohol in alkoholne pijače,
- Uredba o določitvi zneska specifične in stopnje proporcionalne trošarine za cigarete,
- Uredba o določitvi zneska trošarine za električno energijo,
- Uredba o določitvi zneska trošarine za alkohol in alkoholne pijače,
- Uredba o določitvi zneska trošarine za drobno rezani tobak in preostali tobak za kajenje (Služba vlade RS za zakonodajo 2013).

5 Vloga trošarin in trošarinske politike na alkohol in alkoholne pijače v EU

Trošarine so tradicionalni davčni vir, ki so ga države poznale že veliko pred nastankom EU. Teoretično in praktično so med najboljšimi vrstami davka, njihova pomembnost pa je v izdatnosti donosov ter v visoki neelastičnosti povpraševanja, kar je po mnenju Kranjca zelo priročno zaradi majhnih distorzijskih učinkov in s tem majhnih nezaželenih posledic na reakcije davkoplačevalcev (Kranjec 2003, 227).

V tem poglavju so predstavljene trošarine na alkohol in alkoholne pijače v odstotkih vseh pobranih davkov v državah članicah EU, predstavljen je vpliv trošarin na proračun RS oziroma njihova vloga v njem. Podrobno so predstavljene minimalne stopnje na alkohol in alkoholne pijače ter dejanske stopnje in strukture trošarin na vino, pivo, vmesne pijače in etilni alkohol v državah članicah EU.

5.1 Trošarine in proračun EU

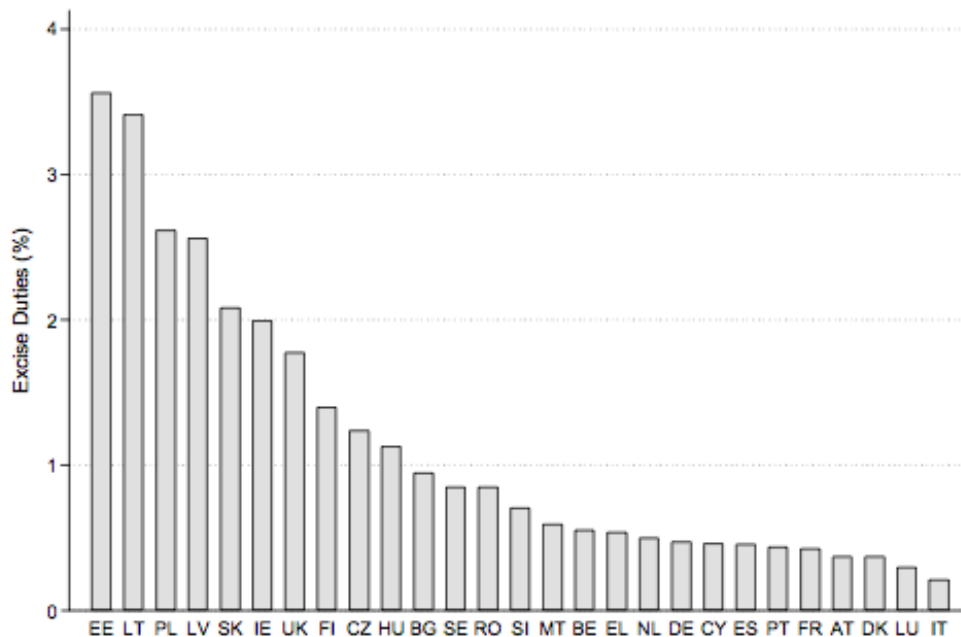
V EU se je v letu 2010 s trošarinami in podobnimi dajatvami zbralo 307 milijard €, od tega 22 milijard od alkohola in alkoholnih pijač, 207 milijard € od energentov in 77 milijard € od tobačnih izdelkov (Evropski ekonomsko-socialni odbor 2012). Glede na navedeno je moč ugotoviti, da trošarine predstavljajo pomemben del proračuna posamezne države članice v EU. Trošarine tako predstavljajo nezanemarljiv vir državnih prihodkov, po drugi strani pa pomenijo tudi močno obremenitev gospodarstva in posameznikov, ki se znajdejo v položaju bodisi posrednega bodisi neposrednega plačnika te vrste davka. Zaradi navedenega mora zakonodajalec pri urejanju sistema trošarin uporabljati občutno mero taktnosti in smeje ekonomske presoje (Duh 2010).

Eden izmed glavnih razlogov za uvedbo trošarin je v destimulaciji porabe trošarinskih izdelkov, predvsem zaradi negativnih učinkov, ki jih ti proizvodi povzročajo, tako na zdravje potrošnika kot okolje v katerem se ta giba (Klun 2008, 70).

Ker se v nadaljevanju osredotočamo na trošarine na alkohol in alkoholne pijače, je spodaj prikazan graf, ki prikazuje delež pobranih trošarin na alkohol in alkoholne pijače v

strukturivseh pobranih davkov (pri tem je potrebno upoštevati, da je prikaz narejen brez socialnih transferjev oziroma davščin, ki iz tega izhajajo).

Graf 5.1: Trošarine na alkohol in alkoholne pijače v odstotkih vseh pobranih davkov v državah članicah EU (brez socialnih transferjev)

Vir: London economics (2010, 35).

Iz grafa je razvidno, da so trošarine na alkoholne pijače v letu 2007 v državne proračune držav članic EU prinesle sorazmerno velik del od vseh pobranih davkov, pri tem je potrebno poudariti, da so te številke v grafu prikazane brez socialnih transferjev. Iz grafa je razvidno, da izstopajo Estonija (EE), Litva (LT), Poljska (PL) in Latvija (LV). To so države, ki nimajo najvišjih trošarin na alkoholne pijače, ampak obdavčujejo tako pivo kot vino. Če podrobneje pogledamo trošarinske stopnje na pivo in vino v naštetih štirih državah ugotovimo, da celo bolj obremenjujejo vino kot pivo: Estonija pivo 5,7 €, vino 76,8 €, Litva pivo 2,5 €, vino 57,3 €, Poljska pivo 4,4 €, vino 36,1 €, Latvija pivo 3,1 € in vino 63,5 € na hektoliter končnega produkta.

Trošarinski davki so pogosto zaželeni kot nadomestilo za davke državnega proračuna, ki slabo vplivajo na delo in kapital. Trošarine in njihova zasnova ter dajatve imajo večje posledice, kot večina drugih davkov (Kopina in Setnikar Cankar 2011, 139).

Razlogi za trošarine so različni in se razlikujejo glede na področje, ki je obremenjeno s trošarino. Kot razloge za uvedbo trošarin po Cnossenu lahko navedemo:

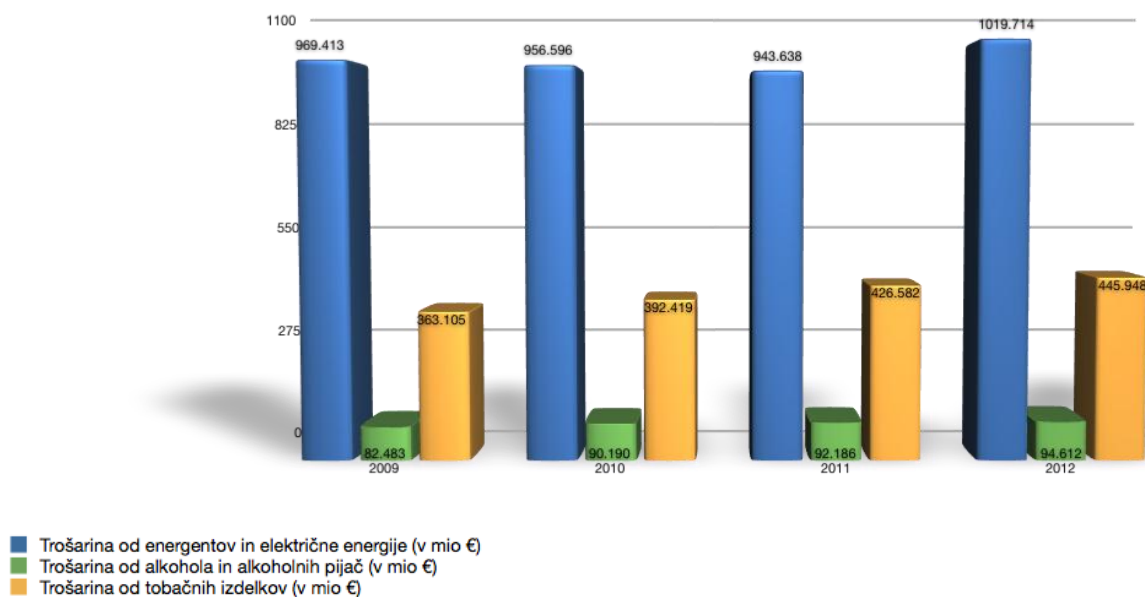
- zvišanje proračuna za javno porabo (vse trošarine),
- odraz zunanjih stroškov proizvodnje in porabe, ki niso všteti v ceno (kajenje, popivanje, onesnaževanje),
- odvrčanje od uporabe, ki je nezaželena (kajenje, popivanje, kockanje),
- uporabnina uporabnikov cestnih infrastruktur in vladnih cestnih storitev (Kopina in Setnikar Cankar vs. Cnossen 2007, 1–2).

5.2 Vpliv trošarin na proračun RS

Trošarine sodijo med najpomembnejše kategorije prihodkov državnega proračuna. Največji delež prihodkov v državnem proračunu sicer predstavlja davek na dodano vrednost (DDV), sledijo pa mu trošarine, prejeta sredstva iz proračuna EU, dohodnina in drugo (Vlada RS 2012a).

V Obrazložitvi splošnega dela predloga proračuna Republike Slovenije za leto 2013 je podana skupna ocena, da bodo prihodki v letu 2013 iz naslova trošarin višji kot v rebalansu 2012. Razlog je predvsem v načrtovanem zvišanju trošarin za tobačne izdelke na 97 € na 1000 cigaret, povišanju ocene prodanih količin dizla in višjih trošarin na energente. Pri tem prednjačijo trošarine na tobačne izdelke, saj so bile z novelo ZTro v letu 2012 začrtane spremembe na področju višine trošarin na cigarete, katerih poglobitni namen je zagotovitev dodatnih sredstev za državni proračun. S spremembose je tako določilo postopno povišanje minimalnega zneska trošarine ter sprememba razmerja med specifično in proporcionalno trošarino. S predlaganim zvišanjem trošarine so se trošarine postopno do 1. januarja 2013 povišale na 97 € za tisoč kosov cigaret. Obenem se je spremenilo tudi razmerje med proporcionalno in specifično trošarino tako, da je januarja 2013 slednja dosegla 50% od skupne davčne obremenitve cigaret v razredu tehtane povprečne drobnoprodajne cene (Vlada RS 2013, 12).

Graf 5.2: Neto vplačila trošarin v proračun RS za obdobje 2009–2012

Vir: Carinska uprava RS (2013c, 26).

Leta 2009 so največji delež v strukturi trošarin predstavljale trošarine na energente in električno energijo (68,5%), sledile so ji trošarine na tobačne izdelke (25,7%) in trošarine na alkohol in alkoholne pijače (5,8%). Struktura se je do leta 2012 spremenila, tako je delež v strukturi trošarin, ki ga predstavljajo trošarine na energente in električno energijo, padel za 3,1% (na 65,4%), delež trošarin na tobačne izdelke pa se je povečal za 2,8% (na 28,5%), prav tako se je povečal delež trošarin na alkohol in alkoholne pijače, in sicer za 0,3% v celotni strukturi trošarin (na 6,1%).

Do prestrukturiranja je prišlo zaradi različne rasti trošarin. Trošarina na energente in električno energijo se je od leta 2009 do leta 2012 zvišala za približno 19%, trošarina na pivo za približno 22%, trošarina na etilni alkohol za približno 33% ter trošarina na tobačne izdelke za približno 36%.

Največji delež pobranih trošarin v RS predstavljajo torej energenti in električna energija, na drugem mestu so tobačni izdelki, na tretjem pa alkohol in alkoholne pijače. Ko govorimo o prihodku v proračun RS iz naslova trošarine na alkohol in alkoholne pijače je potrebno poudariti, da k prihodkom ne prispevata kategoriji vin in penečih vin, saj sta obdavčeni z najnižjo možnotrošarinsko stopnjo, ki znaša 0 € na hektoliter končnega izdelka.

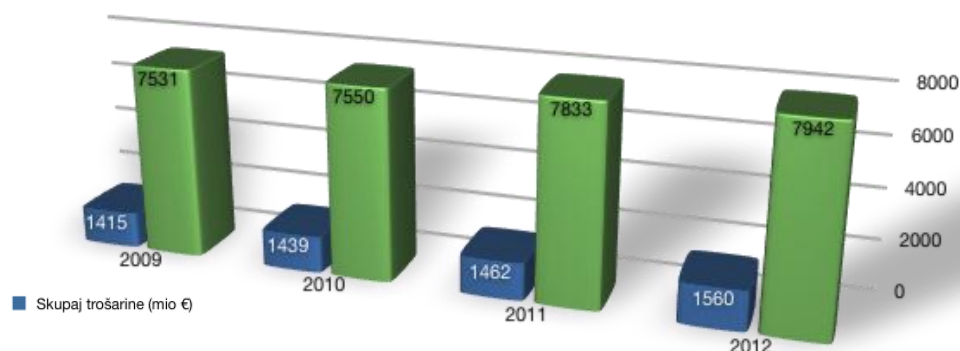
V RS se je v trenutni gospodarski krizi pojavila potreba po dodatnih davčnih prihodkih v proračun. V iskanju novih davčnih bremenitev se je tako pojavila težnja in mnogi predlogi po uvedbi trošarine tudi na vino. Na Ministrstvu za finance so v decembru 2012 izpostavili priporočila Svetovne zdravstvene organizacije, v skladu s katerimi bi bilo v RS potrebno razmisliti o nadaljnjem dvigovanju trošarinske stopnje na etilni alkohol in pivo, ki bo privedla do zvišanja cen še za najmanj deset odstotkov. Hkrati pa predlagajo tudi trošarino, ki bo višja od 0 evrov, na mirna in peneča vina po vzoru Francije. Slednja je namreč tako kot RS vinorodna država, ki pa je kljub temu uvedla trošarini na vino in peneče vino (Žurnal24 2012, 14. december).

Uvedba trošarine na vino bi imela visok prispevek v slovenski proračun. Kljub temu na Ministrstvu za finance poudarjajo, da bodo pri presojanju odločitve o uvedbi trošarine na vino upoštevali tako vpliv na proračunske prihodke, zdravje in zdravstveno politiko, kot tudi morebitne negativne posledice strukturnih sprememb v gospodarstvu in kmetijstvu. Nadalje bodo upoštevali vpliv na lokalno pridelavo, ponudbo in konkurenčnost tega kmetijskega produkta ter težavnost nadzora oziroma zahtevnost administriranja sistema za zavezance in nadzorni organ (Slovenske novice 2013, 10. april). Glede na navedeno je pričakovano, da se trošarina na vino v letu 2013 ne bo uvedla.

5.3 Trošarine v razmerju z ostalimi prihodki v proračun RS

V prejšnjem poglavju je predstavljena primerjava prihodkov v proračun RS s strani treh kategorij trošarinskih izdelkov. V tem poglavju pa želimo prikazati, kaj pobrane trošarine pomenijo za proračun RS v primerjavi z vsemi proračunskimi prihodki. Zato graf na naslednji strani prikazuje delež trošarin v strukturi vseh prihodkov v proračun RS.

Graf 5.3: Vplačila trošarin v proračun RS in ostali proračunskiprihodki v obdobju 2009–2012

Vir: Carinska uprava RS(2013c, 26) in Vlada RS(2012a, 8).

Iz grafa je moč videti, da se položaj trošarin v prihodkih v proračunu RS krepi, saj so trošarine leta 2009 znašale 18,8% vseh prihodkov v proračunu RS, leta 2012 pa kar 19,6% oziroma 0,8% več kot leta 2009.

5.4 Stopnje in strukture trošarin na alkohol in alkoholne pijače v državah članicah EU

Direktive EU določajo najnižje stopnje, pod katerimi države članice EU ne morejo določiti svojih stopenj, niso pa trošarinske stopnje po direktivah omejene navzgor (Rožič 2004).

Ureditev trošarinskih politik na alkohol in alkoholne pijače v EU temelji na dveh direktivah, in sicer Direktivi Sveta 92/83/EGS z dne 19. oktobra 1992 o uskladitvi trošarin za alkohol in alkoholne pijače ter Direktivi Sveta 92/84/EGS z dne 19. oktobra 1992, ki določa najnižje trošarinske stopnje, s katerimi države članice obdavčijo alkohol in alkoholne pijače.

V tabeli na naslednji strani so prikazane minimalne trošarinske stopnje na alkohol in alkoholne izdelke v EU oziroma veljavne najnižje stopnje iz direktiv EU, ki jih morajo države članice EU upoštevati, ko določajo nacionalne stopnje. Prikazane so najnižje stopnje za posamezno vrsto izdelka, izražene v € na hektoliter na vsebnost alkohola, in najnižje stopnje, izražene na liter izdelka po vsebnosti alkohola po kateri se običajno prodaja.¹²

¹²V grafih, ki sledijo v nadaljevanju, ni zajete Republike Hrvaške, ker se podatki o stopnjah trošarin nanašajo na obdobje pred 1.7.2013 (vstop Hrvaške v EU).

Tabela 5.1: Minimalne trošarinske stopnje na alkohol in alkoholne izdelke v EU

Kategorija proizvoda	Najnižja stopnja v€ za odstotek prostorninske vsebnosti alkohola na 100 litrov	Najnižja stopnja v€ na liter izdelka po prostorninski vsebnosti alkohola, po kateri se običajno prodaja
Vino	0	Vino (12°) 0
Pivo	1,87	Pivo (5°) 0,1
Fermentirane pijače, razen vina in piva (na primer jabolčnik in hruškov mošt)	0	Jabolčnik (5°) 0
Vmesni izdelki (na primer ojačena vina, kot sta portovec, šeri itd., do 22° alkohola)	2,5	Vmesni izdelki (18°) 0,45
Etilni alkohol in žgane pijače	5,5	Žgane pijače (40°) 2,2

Vir: Evropski parlament (2006).

5.5 Trošarinske stopnje na vino

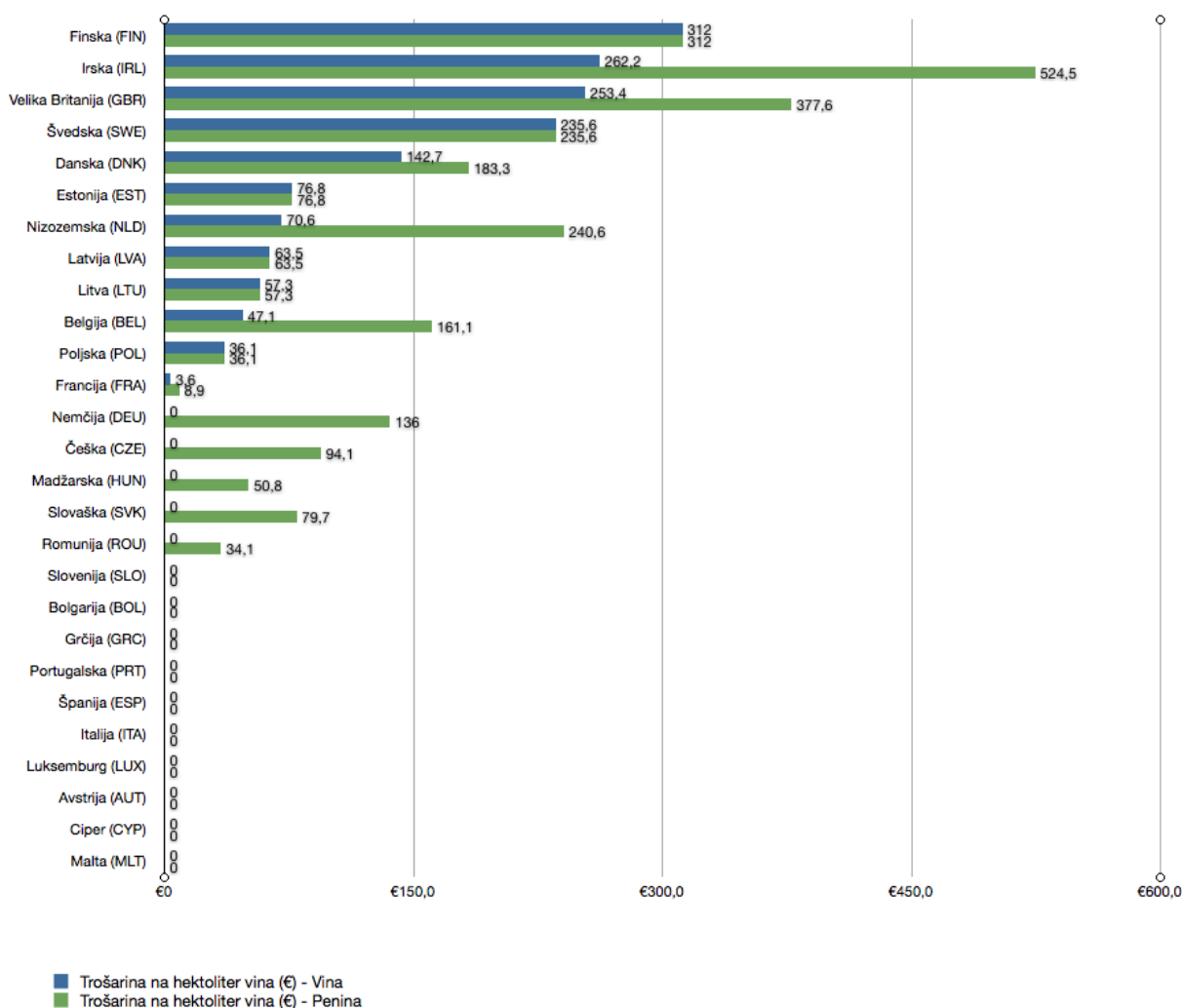
Države članice obdavčujejo vino s trošarino v skladu z Direktivo Sveta 92/83/EGS, trošarinske stopnje pa določijo v skladu z Direktivo Sveta 92/84/EGS. Direktiva 92/83/EGS vino razdeli na dve kategoriji: mirno vino in peneče vino.

Mirno vino pomeni vse izdelke iz tarifnih oznak KN2204 in 2205 z vsebnostjo alkohola, ki presega 1,2 % vol., ne presega pa 15% vol., pod pogojem, da je ves alkohol v končnem izdelku dobljen samo s fermentacijo in vse izdelke z vsebnostjo alkohola, ki presega 15% vol., ne presega pa 18% vol., pod pogojem, da niso oplemenitena in da je ves alkohol v končnem izdelku dobljen samo s fermentacijo (Direktiva 92/83/EGS, 1. odstavek 8. člena).

Peneče vino pomeni vse izdelke iz tarifnih oznak KN 220410, 22042110, 22042910 in 2205, ki so v steklenicah s "šampanjskimi zamaški", pritrjenimi z žičnimi košaricami ali imajo povišan tlak zaradi ogljikovega dioksida v raztopini tri ali več barov ter izdelke z vsebnostjo alkohola, ki presega 1,2 % vol., ne presega pa 15 % vol., pod pogojem, da je ves alkohol v končnem izdelku dobljen samo s fermentacijo (Direktiva 92/83/EGS, 1. odstavek 8. člena).

Za mirno vino je predpisana minimalna stopnja 0 € na hektoliter izdelka, prav tako je predpisana takšna stopnja za vsa peneča vina (Direktiva Sveta 92/84/EGS, 5. člen).

Graf 5.4: Trošarine na hektoliter vina in penečega vina (€)

Vir: Evropska komisija (2012b).

Med državami članicami EU ima najvišjo trošarino na hektoliter vina Finska (312 €), sledijo ji Irska (262,2 €), Velika Britanija (253,4 €), Švedska (235,6 €), Danska (142,7 €) in Estonija (67,8 €).¹³

15 držav članic ima stopnjo na hektoliter vina 0 €. Sem sodijo Avstrija, Bolgarija, Ciper, Češka, Grčija, Italija, Luksemburg, Madžarska, Malta, Nemčija, Portugalska, Romunija, Slovaška, Slovenija in Španija. Kot smo že omenili jim to omogočata Direktivi 92/83/EGS in 92/84/EGS, ki določata najnižjo minimalno trošarinsko stopnjo za vino v višini 0 € na hektoliter.

Pri trošarini na hektoliter penečega vina prednjači Irska, ki ima trošarino na hektoliter penečega vina 524,5 €. Sledijo ji Velika Britanija (377,6 €), Finska (312 €), Nizozemska (240,6 €), Švedska (235,6 €) in Danska (183,3 €).

Pri trošarinah na hektoliter penečega vina ima 10 držav članic stopnjo 0 €, in sicer so to Avstrija, Bolgarija, Ciper, Grčija, Italija, Luksemburg, Malta, Portugalska, Slovenija in Španija. Navedeno je prav tako skladno z določili Direktiv 92/83/EGS in 92/84/EGS, ki določata najnižjo minimalno trošarinsko stopnjo za peneča vina v višini 0 € na hektoliter.

5.6 Trošarinske stopnje na pivo

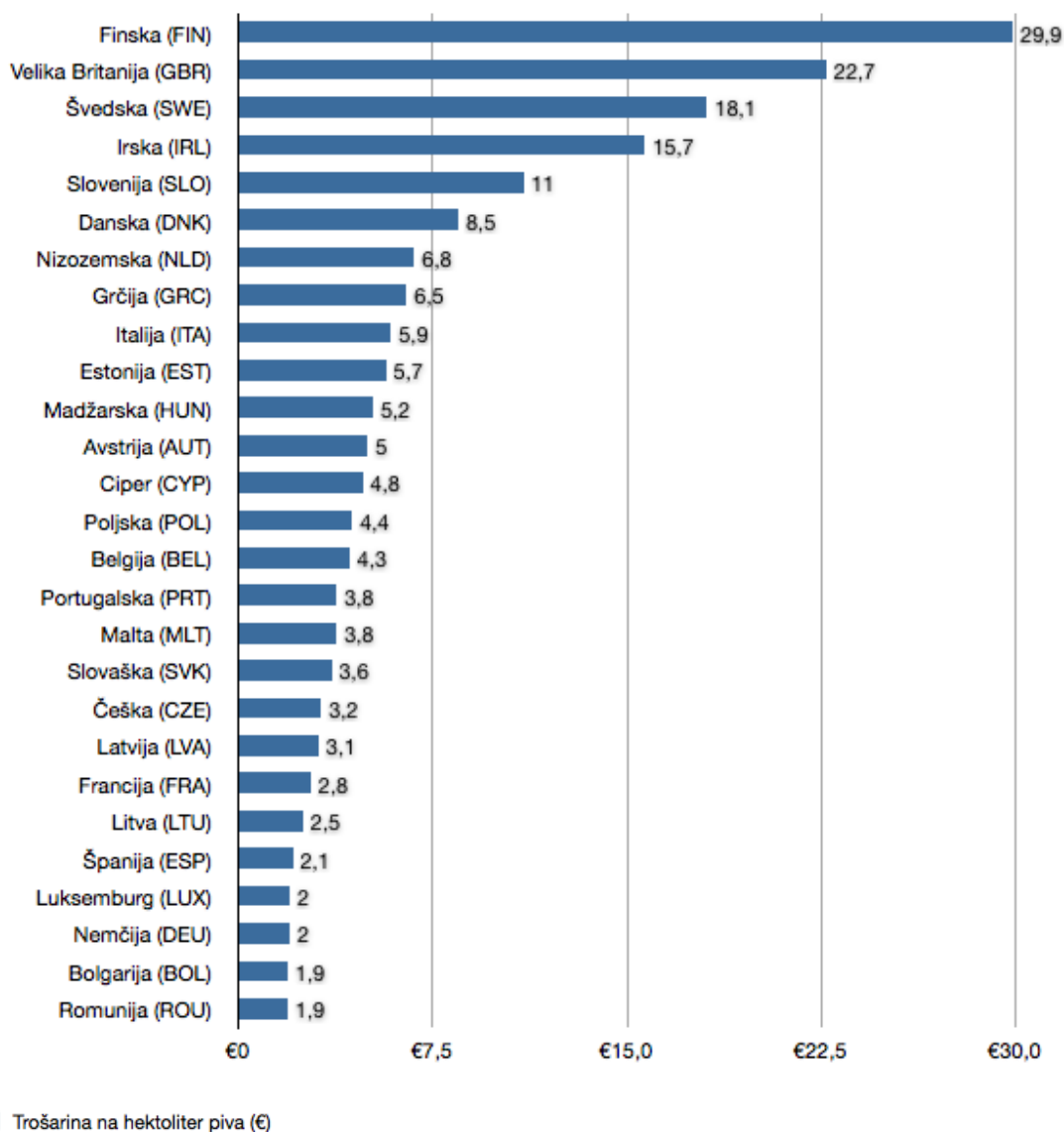
Tudi pivo obdavčujejo države članice EU s trošarino v skladu z Direktivo Sveta 92/83/EGS, trošarinske stopnje pa določijo v skladu z Direktivo Sveta 92/84/EGS.

Pivo je vsak izdelek iz tarifne oznake KN 2203 ali vsak izdelek, ki vsebuje mešanico piva in brezalkoholnih pijač, ki se uvrščajo v tarifno oznako KN 2206, v obeh primerih z vsebnostjo alkohola, ki presega 0,5 % vol. Višina trošarine pa se lahko določi glede na število hektolitrov/stopnje Plato ali glede na število hektolitrov/prostorninske vsebnosti alkohola v končnem izdelku (Direktiva Sveta 92/83/EGS, 2. in 3. člen).

¹³Upoštevane so trošarinske stopnje kot so bile na dan 1. julij 2012.

Od 1. januarja 1993 je za pivo predpisana minimalna trošarinska stopnja 0,748 € za eno Plato stopnjo na hektoliter ali 1,87 € za 1% prostorninske vsebnosti alkohola na hektoliter v končnem izdelku (Direktiva Sveta 92/84/EGS, 6. člen).

Graf 5.5: Trošarine na hektoliter piva (€); primerjava med državami članicami EU¹⁴

Vir: Evropska komisija (2012b).

¹⁴V nekaterih državah se stopnja trošarine na pivo izračuna na stopnjo Plato. Za lažjo obdelavo so vsi zneski pretvorjeni v trošarino na hektoliter na stopnjo absolutnega alkohola. Med stopnjo Plato in stopnjo na absolutni alkohol ni natančnega razmerja, ampak se za davčne namene pogosto domneva, da 1% alkohola ustreza 2,5 stopnje Plato. Zato so davčne stopnje, ki so v tabeli izražene v stopnjah Plato, pomnožene z 2,5, da dobimo enotne stopnje na stopnjo alkohola (OECD, 2012).

Pri trošarini na hektoliter piva je po višini na prvem mestu Finska (29,9 €). Sledijo ji Velika Britanija (22,7 €), Švedska (18,1 €), Irska (15,7 €), Slovenija (11,0 €) in Danska (8,5 €).

Drugače kot pri vinu in penečih vinih, pri pivu ni države, ki bi imela stopnjo 0 €, saj Direktivi 92/83/EGS in 92/84/EGS določata najnižjo minimalno trošarinsko stopnjo za pivo v višini 1,87 € na hektoliter. Slovenija je pri obdavčitvi piva na petem mestu med državami članicami EU (Morozov 2012).

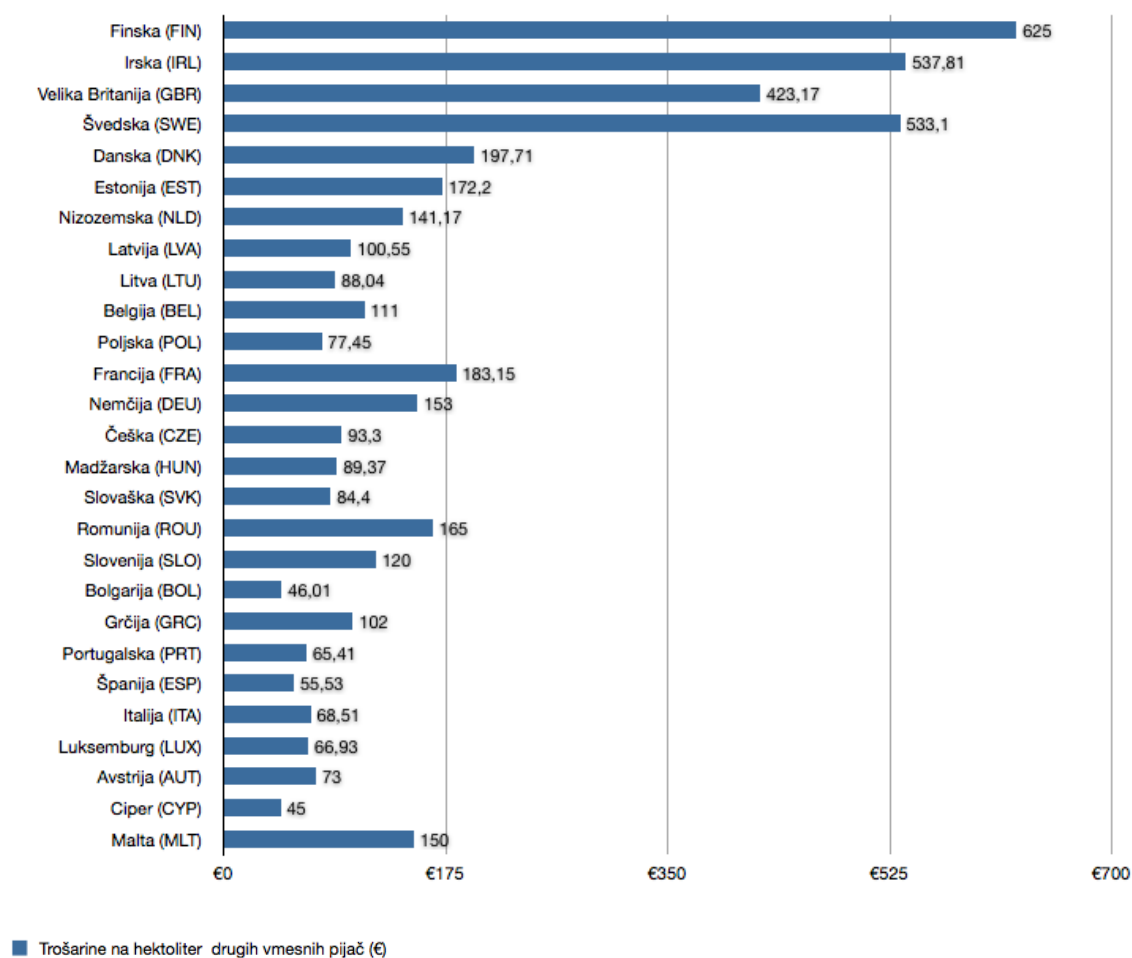
Francija, Španija in Italija so države članice EU, ki proizvedejo največ vina. Izmed teh držav imata tako Španija kot Italija ničelno trošarinsko stopnjo na vino in ničelno trošarinsko stopnjo na peneče vino. Za razliko od njiju ima Francija drugačno politiko obdavčitve svojih vin in penečih vin, saj je ima na hektoliter vina stopnjo 0,32 € in na hektoliter penečega vina stopnjo 0,80 €.

5.7 Trošarinske stopnje na vmesne pijače

Države članice obdavčujejo vmesne pijače s trošarino v skladu z Direktivo Sveta 92/83/EGS, ki vmesne izdelke definira kot vse izdelke z vsebnostjo alkohola, ki presega 1,2 % vol., ne presega pa 22 % vol., iz tarifnih oznak KN 2204, 2205 in 2206, ki ne sodijo v kategorijo vina, piva in drugih fermentiranih pijač. Trošarinske stopnje pa so določene skladno z Direktivo Sveta 92/84/EGS. Ta v 4. členu določa, da je najnižja trošarinska stopnja za vmesne alkoholne izdelke od 1. januarja 1993 45 ECU (European Currency Unit) na hektoliter izdelka.

Če primerjamo višino trošarinskih stopenj med državami, ugotovimo, da se na prvih pet mest pri vmesnih pijačah ponovno uvrščajo države, ki z visokimi trošarinami izrazito obdavčujejo tudi druge vrste alkohola. Na prvem mestu je tako Finska, sledijo ji Irska, Velika Britanija, Švedska in Danska. Razvidna je očitna razlika med četrto (Švedska) in peto (Danska) uvrščeno državo.

Graf 5.6: Trošarine na hektoliter vmesnih pijač (€)

Vir: Evropska komisija (2012b).

5.8 Obdavčitev etilnega alkohola

Države članice tudi etilne alkohole obdavčujejo s trošarino v skladu z Direktivo Sveta 92/83/EGS, trošarinske stopnje pa določijo v skladu z Direktivo Sveta 92/84/EGS. Etilni alkoholi vključujejo vse izdelke iz tarifnih oznak KN 2207 in 2208 z vsebnostjo alkohola, ki presega 1,2 % vol., ne glede na to, če so sestavni del izdelka, ki se uvršča v drugo poglavje KN. Vključuje tudi izdelke iz tarifnih oznak KN 2204, 2205 in 2206 z vsebnostjo alkohola, ki presega 22 % vol. ter izdelke, ki vsebujejo žgane pijače, v raztopini ali ne (Direktiva Sveta 92/83/EGS, 20. člen). Prva točka 3. člena Direktive Sveta 92/84/EGS določa, da znaša minimalna trošarinska stopnja od 1. januarja 1993 za alkohol in alkohol vsebovan v pijačah, z izjemo piva, vina in vmesnih pijač, 550 € (oziroma ECU) na hektoliter čistega alkohola.

Navedena direktiva še določa, da države članice EU, ki alkohol in alkoholne pijače obdavčujejo s trošarinsko stopnjo, ki ne presega 1.000 € na hektoliter čistega alkohola, ne smejo znižati svoje nacionalne stopnje. Poleg tega države članice EU, ki obdavčujejo omenjene izdelke s trošarinsko stopnjo, ki presega 1.000 € na hektoliter čistega alkohola, ne smejo znižati svojih nacionalnih stopenj pod 1.000 €.

Direktiva 92/83/EGS, ki ureja uskladitev strukture trošarin za alkohol in alkoholne pijače, določa, da morajo države članice EU etilni alkohol načeloma obdavčiti po enaki trošarinski stopnji za hektoliter. Oprostitve plačila trošarine za etilni alkohol direktiva ne predvideva. Države članice pa lahko skladno z 22. členom predmetne direktive po nižjih trošarinskih stopnjah obdavčijo etilni alkohol, ki je proizveden v malih žganjarnah, pod točno določenimi pogoji. 22. člen te direktive ureja torej primere, v katerih lahko države članice uporabijo nižje trošarinske stopnje v primerjavi z običajno nacionalno stopnjo (Evropska komisija 2013).¹⁵

¹⁵11. marca 2013 je Evropska komisija zaradi kršenja določil Direktive 92/83 EGS v zvezi z etilnim alkoholom vložila tožbo proti Madžarski. Tožbeni zahtevek Komisije se glasi:

»Razglasi naj se, da Madžarska s tem, da je sprejela in ohranila v veljavi določbe, v skladu s katerimi se v nekaterih okoliščinah v nacionalni zakonodaji:

- znesek trošarine za etilni alkohol, ki se proizvede v destilarnah za račun posameznika („bérfőzető“), določi na 0 HUF;- etilni alkohol, ki ga proizvedejo posamezniki, oprosti trošarine;

ni izpolnila obveznosti iz členov od 19 do 21 Direktive 92/83/EGS (1) v povezavi s členom 22(7) te direktive in členom 3(1) Direktive 92/84/EGS (2).« (Uradni list Evropske unije. 2013. C 129/12).

6 Politike posameznih držav članic EU do trošarin na alkohol in alkoholne pijače

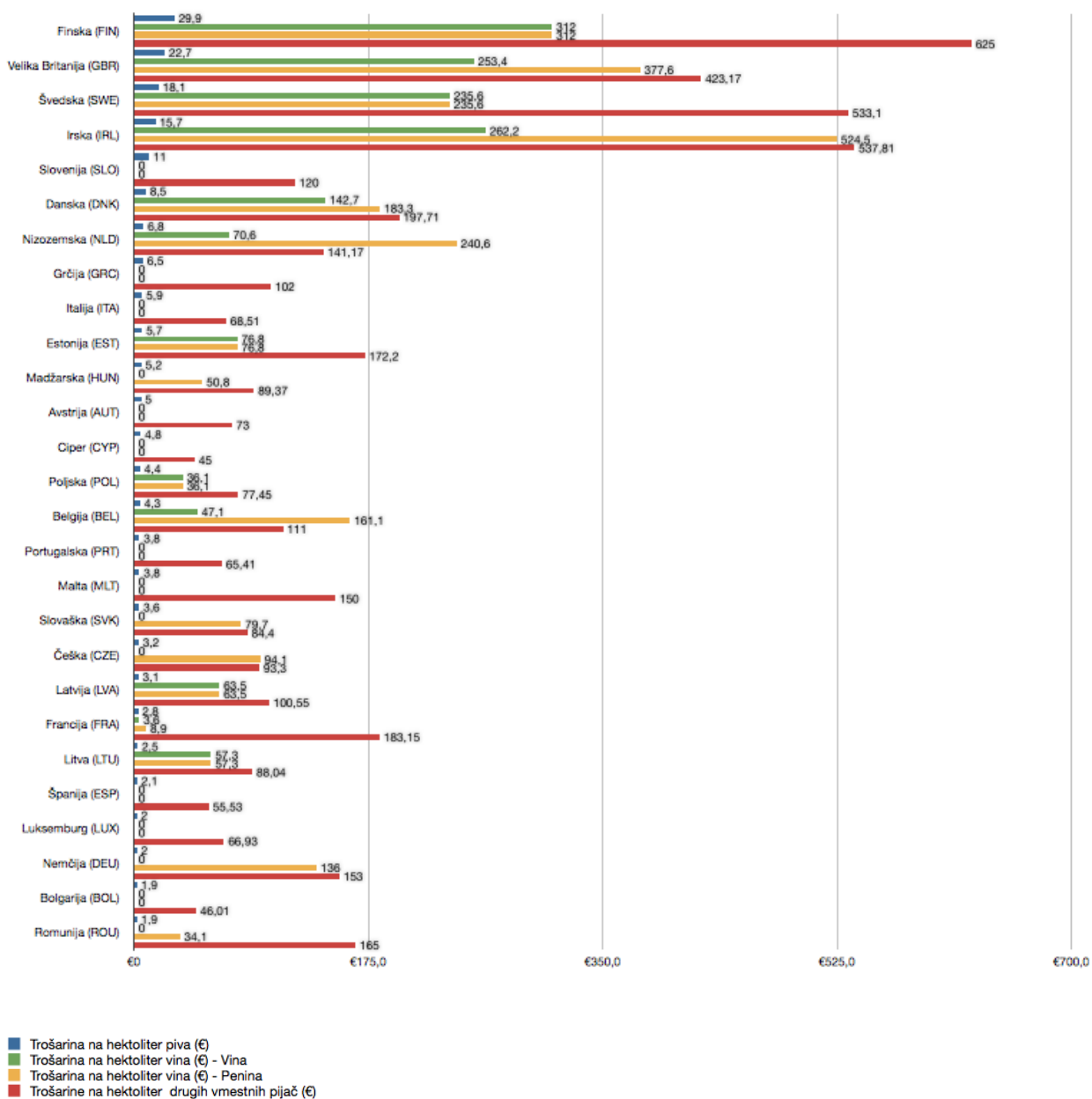
Med državami članicami EU obstaja precejšnja raznolikost v obdavčitvi alkoholnih pijač. V skandinavskih državah, na Irskem in v Veliki Britaniji so alkoholne pijače visoko obdavčene, zato je alkohol pomemben vir javnih prihodkov, kar pomeni prispevek več kot 100 € na prebivalca. V drugih državah članicah EU so davki na alkoholne pijače nižji. Ta raznolikost davčne obravnave alkohola in alkoholnih pijač v EU ustvarja mnoge probleme, kot so čezmejno nakupovanje in različne oblike nezakonite davčne utaje ter davčne goljufije. Ti problemi so še bolj izraziti zaradi svobode gibanja in zmanjšanja davčnega nadzora na čezmejnih transakcijah po odpravi meja znotraj EU (Cnossen 2005, 57).

V tem poglavju diplomske naloge so predstavljene trošarinske politike držav članic EU do alkohola in alkoholnih pijač. Narejena je primerjava med državami članicami EU, ki imajo zelo visoke trošarinske stopnje na vino, pivo in vmesne pijače, hkrati so izpostavljene posamezne vrste alkohola ter stopnja obdavčitve. Prav tako je v tem poglavju prikazana poraba alkohola na prebivalca v državah članicah EU, saj je ta povezava ključna pri razumevanju predeta obravnave te diplomske naloge.

6.1 Primerjava trošarin na vino, pivo in vmesne pijače v posameznih državah članicah EU

Namen tega poglavja je grafični prikaz trošarinskih politik posameznih držav članic EU do alkohola in alkoholnih pijač, zato so med seboj primerjane trošarinske stopnje na hektoliter piva, vina, penečega vina in vmesnih pijač v državah članicah EU.

Graf 6.1: Trošarine na hektoliter piva, vina, penečega vina in vmesnih pijač (€)

Vir: Evropska komisija (2012b).

Kot smo navedli že v prejšnjem poglavju ima najvišjo trošarino med državami članicami EU na hektoliter vina Finska (312 €), sledijo ji Irska (262,2 €), Velika Britanija (253,4 €), Švedska (235,6 €) in Danska (142,7 €). Pri trošarini na hektoliter penečega vina pa je na prvem mestu Irska, ki ima trošarino na hektoliter vina 524,5 €, sledi ji Velika Britanija (377,6 €), Finska (312 €) pa je na tretjem mestu. Za njo so Nizozemska (240,6 €), Švedska (235,6 €) in Danska (183,3 €).

Če podrobneje analiziramo trošarinske politike navedenih članic EU do alkohola in alkoholnih pijač ugotovimo, da vseh šest naštetih držav članic vodi politiko visokih trošarin tako na vino, peneče vino, pivo, kot tudi druge vrste alkohola. Tudi pri trošarini na hektoliter piva je po višini na prvem mestu Finska (29,9 €). Sledijo ji Velika Britanija (22,7 €), Švedska (18,1 €), Irska (15,7 €), Slovenija (11,0 €), Danska (8,5 €) in Nizozemska (6,8 €). Ponovno poudarjamo, da pri pivu ni države, ki bi imela stopnjo 0 €, saj Direktivi 92/83/EGS in 92/84/EGS določata najnižjo minimalno trošarinsko stopnjo za pivo v višini 1,87 € na hektoliter. Eden izmed vzrokov za tako visoke trošarine v naštetih državah je velika poraba piva in vina. Trošarinska politika, katere osnova je čim višja obdavčitev alkohola in alkoholnih pijač, pomeni za državo članico EU visoke prihodke iz naslova porabe alkohola, hkrati pa z visokimi cenami odvrča prebivalce od nakupa alkoholnih pijač oziroma povečuje nevarnost črnega trga in čezmejnega nakupovanja, zato je potrebno že na tem mestu opozoriti, da ima takšna trošarinska politika tudi slabosti in ni primerna v vseh gospodarstvih oziroma ekonomijah, kar bo podrobneje obrazloženo v nadaljevanju.

Države, ki visoko obdavčujejo vino, vodijo podobno trošarinsko politiko tudi do piva. Očitna izjema je RS, ki je pri obdavčitvi piva na petem mestu med državami članicami EU in edina izmed naštetih šestih držav, ki ima ničelno trošarinsko stopnjo na vino. V potrditev navedenemu sta tako Danska kot Nizozemska. Obe državi imata nižjo trošarinsko stopnjo na pivo od RS in hkrati dokaj visoko trošarino na vino. Če primerjamo še države, ki mejijo na RS, ugotovimo, da ima Avstrija trošarino v višini 5 € na hektoliter piva, Madžarska 5,2 € in Italija 5,9 €. S 1. julijem 2013 je članica EU postala še Hrvaška, ki ima trošarino na pivo v višini 40 Kun (okvirno 5,26 €) (Ministarstvo financija Porezna uprava Republike Hrvatske 2013). Navedeno pomeni, da je RS na področju proizvodnje in prodaje piva nekonkurenčna, zaradi česar obstoji nevarnost, da bodo razlike v končni ceni produkta v RS toliko višje, da bodo potrošniki pivo kupovali v sosednjih državah, kjer je že zdaj zaradi nižjih trošarin cenejše.

Prva država, ki ima ničelno trošarinsko stopnjo na vino in hkrati srednje visoko trošarino na pivo (6,5 €) je Grčija. Kljub navedenemu je trošarinska politika Grčije do obdavčitve piva bistveno prizanesljivejša kot slovenska, saj je grška trošarina na pivo skoraj za polovico nižja. Razumljivo in skladno z ekonomsko ter kmetijsko politiko držav članic EU, ki se opredeljujejo kot vinske, je, da te države ne obremenjujejo vina s trošarino in da države, ki se štejejo kot tipične pivske ne obremenjujejo piva. Češka kot tipična pivska država ima trošarino na hektoliter piva v višini 3,2 € in se uvršča šele na devetnajsto mesto med državami članicami EU. Nemčija je še za njo, in sicer s trošarino v višini 2 € na hektoliter piva, Avstrija pa je na dvanajstem mestu in ima trošarino v višini 5 €. Tako Češka, Nemčija in Avstrija imajo zelo milo trošarinsko politiko tudi do vina, saj imajo ničelno trošarinsko stopnjo.

V skupini držav, ki z visokimi trošarinami obremenjujejo vino, poleg Velike Britanije, Irske in Nizozemske očitno izstopajo predvsem skandinavske oziroma severne države EU. Poleg Finske, Švedske in Danske se v to skupino uvrščajo še Estonija (76,8 €), Latvija (63,5 €) in Litva (57,3 €). V tej skupini ni nobene sredozemske države, ki so pridelovalke vina. Med tipične vinske države v EU se namreč uvrščajo Francija, Italija in Španija. Kot smo že navedli imata Španija in Italija ničelno trošarinsko stopnjo na vino, enako Grčija, Ciper, Portugalska, Malta in še nekatere druge države. Med njimi izstopa le Francija, ki kljub svoji vinogradniški zgodovini, vodi trošarinsko politiko obdavčitve vina kot tudi penečega vina s trošarino.

Pri pregledu pridelave vina ugotavljamo, da sta bili največji pridelovalki vina med državami članicami EU v obdobju 2011-2012 Francija (51 milijonov hektolitrov) in Italija (45 milijonov hektolitrov). Sledijo jima Španija (37 milijonov hektolitrov), Nemčija (9 milijonov hektolitrov) in Portugalska (5,6 milijona hektolitrov) (Evropska komisija 2012c, 3).

Francija, Španija in Italija so torej države članice EU, ki proizvedejo največ vina, izmed njih imata tako Španija kot Italija ničelno trošarinsko stopnjo na vino in ničelno trošarinsko stopnjo na peneče vino. Kljub temu, da se Francija uvršča na prvo mesto med pridelovalkami vina, vodi drugačno trošarinsko politiko do vin, in sicer znaša trošarina na vino 3,6 € na hektoliter. Francija pa se ne uvršča med države, ki porabijo največ vina oziroma alkohola in alkoholnih pijač.

Iz poročila Evropske komisije izhaja, da se je poraba vina med ljudmi v EU zmanjšala, vendar trend ni enoten. Potrošnja vina (na prebivalca in v celoti) se je zmanjšala v glavnih južnih državah članicah, ki pridelujejo vino, medtem ko se je povečala v severnih državah članicah.

6.2 Trošarine na alkohol in alkoholne pijače v RS

Zadnja sprememba trošarinske politike RS do alkohola in alkoholnih pijač je bila narejena 1. aprila 2012, ko je pričela veljati Uredba o določitvi zneska trošarine za alkohol in alkoholne pijače (Ur. l. RS, št. 24/2012). Podlago za sprejem te uredbe predstavlja 66. člen ZTro, ki daje vladi pooblastilo, da lahko v skladu z ekonomsko politiko z zakonom določene zneske trošarine za alkohol in alkoholne pijače poviša do 50 %. Trošarine na alkohol in alkoholne pijače so se pred sprejetjem navedene uredbe nazadnje zvišale 1. julija 2010. Z zvišanjem na podlagi novo sprejete uredbe je bilo načrtovano, da se bo državni proračun po izračunih finančnega ministrstva dodatno okrepil z nekaj manj kot milijon € na mesec oziroma 11,1 milijona € na leto. Skladno z uredbo so se pri pivu trošarine zvišale za 10 odstotkov, pri vmesnih pijačah in etilnem alkoholu pa za 20 odstotkov.¹⁶ Uredba pa ni posegla na področje vin, kar pomeni, da trgovcem še vedno ni treba obračunavati trošarin na vino (RTV SLO 2012).

Trošarinska osnova za vina, vmesne in fermentirane pijače je količina trošarinskih izdelkov merjena v hektolitrih, za pivo in etilni alkohol pa prostorninska vsebnost alkohola na en hektoliter (ZTro, 1. odstavek 43. člena). Trošarina za pivo se plačuje v višini 11 € za 1 % prostorninske vsebnosti alkohola za en hektoliter piva. Trošarina za vmesne pijače se plačuje v višini 120 € za en hektoliter vmesnih pijač, trošarina za etilni alkohol pa se plačuje v višini 1.200 € za 100 % prostorninske vsebnosti alkohola na en hektoliter etilnega alkohola (Uredba o določitvi zneska trošarine za alkohol in alkoholne pijače, 1. člen). Trošarina za en hektoliter mirnega vina, penečega vina in drugih fermentiranih pijač znaša 0 € (ZTro, 2. odstavek 43. člena).

¹⁶Prvi predlog Uredbe o določitvi zneska trošarine za alkohol in alkoholne pijače je predvidel 10 % zvišanje trošarine za pivo, vmesne pijače in etilni alkohol. Predlagana sprememba bi imela dodaten finančni učinek za proračun v višini 9,3 milijonov € na letni ravni oziroma 0,77 milijona € mesečno. Zvišanje trošarine in s tem drobnoprodajnih cen alkohola pa bi imelo za posledico 0,05 odstotne točke neposrednega prispevka k inflaciji (Ministrstvo za finance RS 2012).

Trošarino na alkohol in alkoholne pijače so dolžni obračunavati in plačevati trošarinski zavezanci, in sicer proizvajalci, uvozniki, pooblaščen prejemniki, imetniki trošarinskega skladišča in oproščeni uporabniki, če nenamensko uporabljajo to vrsto trošarinskih izdelkov (Digital logic 2013).

7 Poraba vina in piva ter vpliv alkoholnih trošarinskih politik na fiskalno in zdravstveno politiko

V predhodnih poglavjih so bile podrobno predstavljene različne trošarinske stopnje v državah članicah EU. Izpostavljene so bile države, ki vodijo politiko visokih trošarin na alkohol in alkoholne pijače, ter države, ki imajo nizke trošarinske stopnje na te produkte. Pri tem se poraja vprašanje, ali visoke trošarinske stopnje pomenijo manjšo porabo alkoholnih pijač, predvsem piva in vina. V tem poglavju so predstavljeni podatki o porabi piva in vina ter vplivi fiskalne, kmetijske in zdravstvene politike na trošarinske politike držav članic EU, s poudarkom na RS.

Dejstvo je, da lahko posamezna država članica EU stopnje trošarin spreminja brez večjih problemov v primeru, da nastopi potreba po dodatnem obdavčenju. Hkrati je trošarine mogoče prilagajati tudi glede na socialne in strukturne zahteve. Povečanje stopnje trošarine na alkohol lahko ima za posledico zmanjševanje porabe alkohola, povečanje trošarinske stopnje na goriva ima ugodne posledice za okolje, povečanje katerekoli trošarine pa je mogoče uporabiti za financiranje programov prestrukturiranja ali gradnje infrastrukture (Kranjec 2003, 227). Glede na navedeno je v naslednjem podpoglavju predstavljena povezava med porabo piva in vina ter višinami trošarin na pivo in vino, hkrati pa so predstavljene tako imenovane pivske in vinske države članice EU.

7.1 Poraba piva in vina v državah članicah EU

Pri interpretaciji podatkov o porabi alkohola je potrebno upoštevati, da podatki odražajo registrirano porabo alkohola, medtem ko neregistrirana poraba ostaja nepopisana. Registrirana poraba alkohola v EU tako ne vključuje domače proizvodnje, čezmejnega trgovanja, turistične prodaje in tihotapljenja. Ocenjuje se, da je ilegalna in čezmejna uporaba alkohola najvišja v vzhodni Evropi, še posebej v baltskih državah, Bolgariji, na Poljskem in tudi v Sloveniji. Prav tako je potrebno upoštevati, da ni nujno, da se vsi kupljeni izdelki porabijo v istem letu, saj lahko trgovci ali gostinci in tudi drugi naredijo še dodatne zaloge pred povišanjem trošarin in drugih davkov ali povišanjem cen (Lovrečič in Lovrečič 2013, 71).

Glede na navedeno je pri obdelavi in analiziranju podatkov o porabi alkohola potrebna določena zadržanost. V tej diplomski nalogi so ti podatki uporabljeni z namenom, da se ugotovi približna poraba piva in vina v državah, kjer so trošarinske stopnje višje od povprečja EU in obratno, torej nižje. Iz primerjave porabe piva in vina v državah članicah EU pa je možno ugotoviti in potrditi tudi tipične pivske in tipične vinske države, katere omenjamo v predhodnih poglavjih.

Podatki o porabi vina so pridobljeni iz spletne strani Inštituta za vino iz Kalifornije in se nanašajo na porabo vina v letu 2010.¹⁷ Podatki o porabi piva pa so pridobljeni iz statističnega poročila združenja pivovarjev Evrope in se nanašajo na porabo piva v letu 2011.¹⁸ Spodaj sta tako prikazani dve tabeli, prva prikazuje porabo piva v litrih na prebivalca v letu 2011 v posamezni državi članici EU, druga pa porabo vina v litrih na prebivalca v letu 2010, prav tako v posamezni članici EU.

Tabela 7.1: Poraba piva na prebivalca v državah članicah EU

Zap. št.	Država članica	Poraba piva na prebivalca v 2011 (na l)	Trošarina na hektoliter piva (€)
1.	Češka (CZE)	145	3,2
2.	Avstrija (AUT)	108,1	5
3.	Nemčija (DEU)	107,2	2
4.	Litva (LTU)	95,6	2,5
5.	Poljska (POL)	95	4,4
6.	Romunija (ROU)	89	1,9
7.	Finska (FIN)	87,2	29,9
8.	Irska (IRL)	86,0	15,7
9.	Hrvaška (CRO)	85,6	5,39
10.	Luksemburg (LUX)	85	2
11.	Slovenija (SLO)	81	11

¹⁷Wine Institute (California). Na spletni strani tega inštituta (<http://www.wineinstitute.org/>) so objavljeni podatki o svetovni porabi vina, podatki pa zajemajo leta 2007, 2008, 2009 in 2010.

¹⁸The Brewers of Europe. V statističnem poročilu zajemajo podatki porabo piva na prebivalca v letih 2009, 2010 in 2011. V vseh treh obdobjih je na prvem mestu Češka, ostale države, še posebej prvih 10, se izmenjuje v vrstnem redu.

12.	Belgija (BEL)	78	4,3
13.	Latvija (LVA)	74	3,1
14.	Velika Britanija (GBR)	73,7	22,7
15.	Slovaška (SVK)	72,9	3,6
16.	Nizozemska (NLD)	71,7	6,8
17.	Estonija (EST)	71,6	5,7
18.	Bolgarija (BOL)	69	1,9
19.	Danska (DNK)	68	8,5
20.	Madžarska (HUN)	65	5,2
21.	Portugalska (PRT)	59	3,8
22.	Švedska (SWE)	50,7	18,1
23.	Ciper (CYP)	51,4	4,8
24.	Španija (ESP)	48,2	2,1
25.	Malta (MLT)	45,2	3,8
26.	Grčija (GRC)	35,4	6,5
27.	Francija (FRA)	30	2,8
28.	Italija (ITA)	29	5,9

Vir: The Brewers of Europe (2012, 8).

V letu 2011 je bila in še vedno je na prvem mestu po porabi piva na prebivalca v EU Češka. Češka je znana in tipična pivska država. Poraba na prebivalca je tako znašala 145 litrov popitega oziroma porabljenega piva na prebivalca. Češka ima trošarino na hektoliter piva v višini 3,2 €, kar jo uvršča v države, ki imajo trošarinske stopnje na pivo pod povprečjem EU. Enako velja za Avstrijo in Nemčijo, ki sta na drugem in tretjem mestu po porabi piva na prebivalca. Tako kot na Češkem je tudi v teh dveh državah tradicija pitja piva zelo prisotna, zato si te dve državi v različnih letih izmenjujeta drugo in tretje mesto. Nekaj litrov za njima so Litva, Poljska, Romunija in Finska. Te države so prehitete še eno tipično pivsko državo, Irsko, kjer znaša trošarina na hektoliter piva 15,7 €. V letu 2009 se je Slovenija z 88,6 litri porabljenega piva na prebivalca uvrščala na peto mesto, v letu 2011 pa je pristala na enajstem mestu. Poleg prej navedenih držav sta pred njo še nova članica EU, Hrvaška, ter Luksemburg. Izmed naštetih držav ima najvišjo trošarino Finska, in sicer 29,9 € na hektoliter piva, nato je Irsko, takoj za njima pa Slovenija. Glede na te podatke lahko rečemo, da poraba piva na Irskem ter v Sloveniji pada. Glede na dolgoletno tradicijo pivovarstva v obeh državah, smo

prepričani, da so tudi visoke trošarine prispevale k zmanjšanju porabe piva v teh državah članicah EU. Izmed držav, ki se uvrščajo na prvih enajst mest po porabi piva, je zanimivo pogledati tudi, katere izmed njih se uvrščajo tudi v sam vrh pri porabi vina. Tako so tudi v tej enajsterici Slovenija, Avstrija, Luksemburg in Hrvaška. Kot smo že navedli so podatki o porabi vina za leto 2010, a menimo, da v letu 2011 ni bistvenih odstopanj v porabi vina v državah članicah EU.

Tabela 7.2: Poraba vina na prebivalca v letu 2010 v državah članicah EU

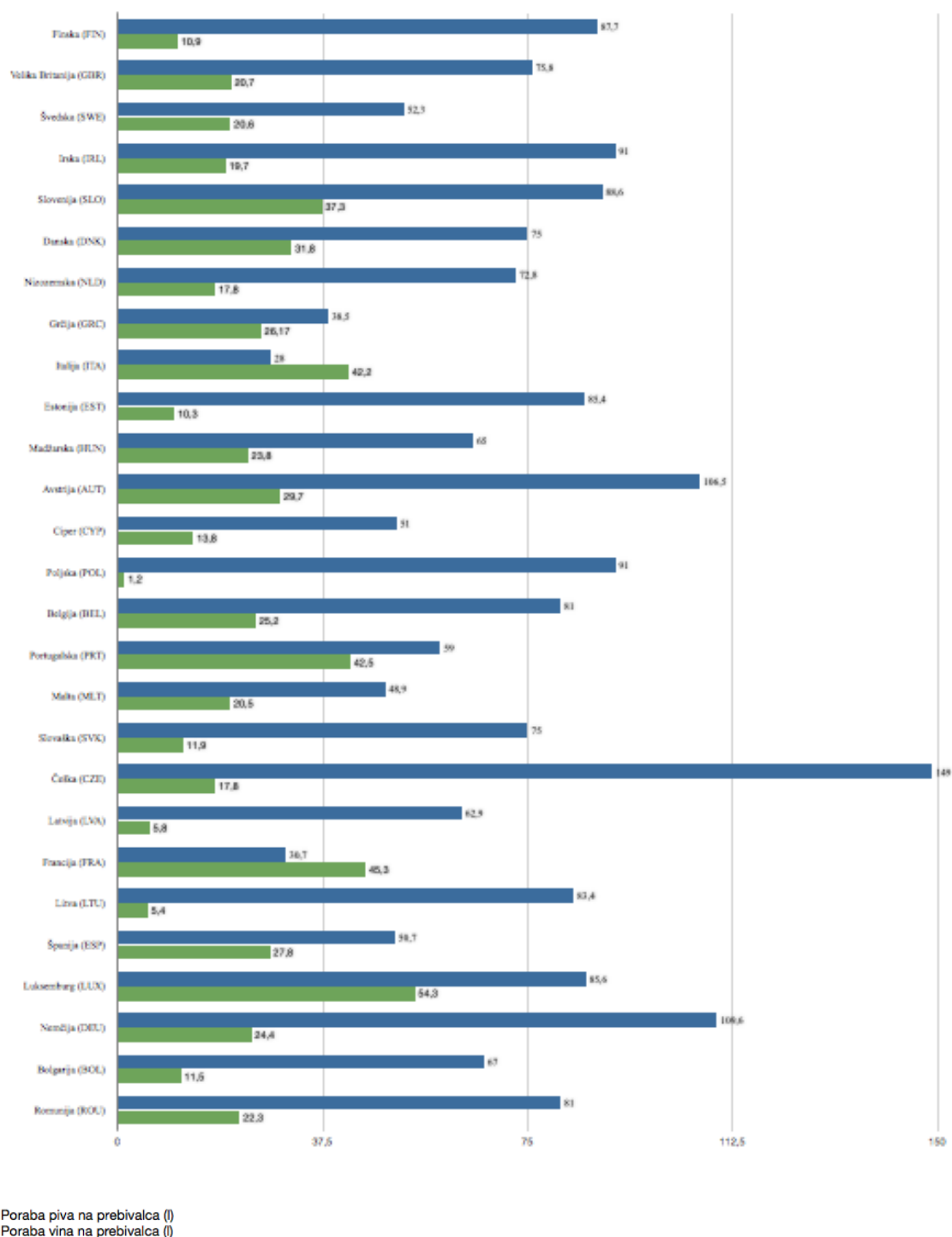
Zap. št.	Država članica	Poraba vina na prebivalca v 2010 (l)	Trošarina na hektoliter vina (€)
1.	Luksemburg	52,46	0
2.	Francija	45,7	3,6
3.	Italija	42,15	0
4.	Portugalska	41,81	0
5.	Slovenija	36,4	0
6.	Danska	35,09	142,7
7.	Avstrija	29,23	0
8.	Grčija	27,52	0
9.	Belgija	27,3	47,1
10.	Hrvaška	26,28	0
11.	Španija	26,16	0
12.	Nemčija	24,54	0
13.	Madžarska	23,32	0
14.	Romunija	22,94	0
15.	Švedska	22,08	235,6
16.	Velika Britanija	21,6	253,4
17.	Nizozemska	20,76	70,6
18.	Malta	20,49	0
19.	Češka	19,39	0
20.	Irska	16,89	262,2
21.	Ciper	12,91	0
22.	Slovaška	11,88	0
23.	Finska	11,54	312

24.	Bolgarija	11,10	0
25.	Estonija	10	76,8
26.	Latvija	5,74	63,5
27.	Litva	5,34	57,3
28.	Poljska	2,05	36,1

Vir: Wine institute (2013).

Prvih pet mest po porabi vina v letu 2010 zasedajo Luksemburg, Francija, Italija, Portugalska in Slovenija. Vse našete države so tipične vinske države, z izjemo Slovenije, ki je hkrati še država z močno pivovarsko tradicijo. V njih je pridelava vina pomemben del kmetijske politike ter izvozni produkt, poraba vina pa je del kulture ter načina življenja prebivalcev. Izmed prvih petih naštetih držav le Francija polni svoj proračun s trošarino na vino, ki znaša 3,6 € na hektoliter vina. Ostale štiri države vodijo politiko ničelne trošarinske stopnje na vino. Če peterico držav še razširimo, se med enajst velikih porabnic vina uvrščajo še Danska, Avstrija, Grčija, Belgija, Hrvaška in Španija. Izmed teh imata samo Danska in Belgija trošarino na hektoliter vina, in sicer prva 142,7 €, kar jo uvršča na četrto mesto po višini trošarine na vino med vsemi državami članicami EU, in Belgija kot druga z višino trošarine 47,1 € na hektoliter vina. Preostale našete države članice imajo trošarinsko stopnjo na hektoliter vina 0 €. Na koncu tabele s porabo so države, ki imajo uvedene trošarine na vino, nimajo pa najvišjih trošarin. Švedska in Velika Britanija, ki vodita politiko zelo visokih trošarin tudi na vino, sta na petnajstem in šestnajstem mestu po porabi vina na prebivalca. Predvidevamo, da je to povezano predvsem s kupno močjo prebivalstva, hkrati pa izpostavljam, da se ti podatki nanašajo na registrirano porabo.

Tabela 7.3: Primerjalni prikaz porabe vina in piva na prebivalca v državah članicah EU

Vir: Wine institute (2013), The Brewers of Europe(2012, 8).

7.2 Vidiki dviga trošarin na pivo in uvedbo trošarin na vino v RS

Če primerjamo prispevek vina in piva v državni proračun ugotovimo, da se na obe pijači obračunava 22 % DDV.¹⁹ Poleg DDV je pivo obremenjeno še s trošarinsko stopnjo 11 € na hektoliter piva, vino pa z 0 € na hektoliter. Zato dvig trošarin na alkoholne pijače, še posebej pivo, kratkoročno pomeni večji priliv v državni proračun. Na gospodarski zbornici v zvezi s tem opozarjajo, da posledično višja trošarina vodi v zvišanje cen v trgovinah, kar lahko vodi do manjše potrošnje piva. Breme višjih trošarin se tako prenese na potrošnika, katerega kupna moč v času gospodarske krize očitno pada. Dvig trošarin tako predstavlja zgolj kratkoročni pozitivni učinek na javnofinančne prilive, dolgoročno pa se ti prilivi lahko na račun zmanjšane prodaje, dobičkov in zaposlenosti znižajo, kar ima negativne posledice na gospodarstvo in gospodarski razvoj. Problem, ki ga v zbornici vidijo v dvigu trošarin, predstavlja tudi odliv domačih kupcev v tujino (Kocbek 2012).

Slovenska industrija pijač je v primerjavi s tujimi trgi majhna in vezana na domačo potrošnjo, veliko potrošnikov pa živi blizu mej s sosednjimi državami, kar pomeni, da lahko nakup pijače enostavno opravijo v sosednji državi, kjer je pivo zaradi nižjih trošarin cenejše.

Tabela 7.4: Višina trošarine na hektoliter piva v € v državah, ki mejijo na Slovenijo

	Slovenija	Italija	Hrvaška	Madžarska	Avstrija
Trošarina na hektoliter piva (€)	11	5,9	5,3	5,2	5

Vir:Evropska komisija (2012b) in Ministrarstvo financija Porezna uprava Republike Hrvatske (2013).

Iz tabele je razvidno (kot smo že navedli v prejšnjih poglavjih), da ima Slovenija v primerjavi z ostalimi »sosedami« daleč najvišjo stopnjo trošarine na hektoliter piva. Če prikažemo navedeno še v odstotkih, ima Italija, ki je prva za Slovenijo po višini trošarine v tej primerjavi, trošarino na hektoliter piva za 46 % nižjo kot Slovenija. Sledita Hrvaška in

¹⁹Do 30. 6. 2013 je bila stopnja DDV v Sloveniji 20 %. S 1. 7. 2013 se je splošna stopnja dvignila na 22 %, znižana pa iz 8,5 % na 9,5 %.

Madžarska z 52 % nižjo trošarinsko stopnjo in Avstrija s 54 % nižjo trošarinsko stopnjo na hektoliter piva kot Slovenija.²⁰

Navedeno potrjujejo tudi primeri skandinavskih držav, ki vodijo politiko visokih trošarin na alkohol in alkoholne pijače. V teh državah se je pojavil očitni problem čezmejnih nakupov alkohola, saj so skandinavski ljubitelji alkohola našli rešitev, kako se izogniti visokim davkom. Čezmejni nakupi alkohola so povzročili celo rast porabe alkohola v Skandinaviji. Po vstopu Estonije v EU so Finci začeli množično kupovati alkohol v Estoniji, Švedi in Norvežani pa svoje nakupe opravijo na Danskem, v Nemčiji in na Poljskem. Danci pa za nakup alkohola potujejo v Nemčijo (Finance 2004, 24. avgust).

Problem čezmejnega nakupovanja posameznikov in na drugi strani izgube prihodkov v posameznih državah članicah EU je prišel v ospredje predvsem zaradi odprave mejnih kontrol med državami članicami EU 1. januarja 1993. Pred letom 1993 so v večini držav članic EU z različnimi mehanizmi omejevali osebni uvoz alkoholnih pijač iz drugih držav EU. Zaradi ukinitve mejnih kontrol lahko posamezniki nakupujejo v drugi državi članici EU in domov, brez omejitev ali fiskalne prilagoditve, prinesejo dotično blago, dokler je to za njihovo osebno uporabo in ne za nadaljnjo prodajo (Cnossen 2005, 76).

Poleg nevarnosti kupovanja piva v tujih državah oziroma državah, ki mejijo na Slovenijo, obstajajo tudi druge nevarnosti v primeru dvigu trošarin na alkoholne pijače. Pri žganih pijačah zbornica opozarja, da utegnejo državljani kontrolirane žgane pijače nadomestiti z manj kakovostnimi ceneni alkoholi, zvarjenimi na nedovoljen način. Cenene, doma zvarjene alkoholne pijače, so nekontrolirane ter zaradi nenadzorovanega postopka varjenja lahko vsebujejo metanol, metil-karbonat in cianovodikovo kislino, kar lahko zelo škodi zdravju ljudi. (Kocbek 2012).

Zgoraj opisani vidiki posledic, ki jih lahko povzroči dvig trošarin, so prikazani z gospodarskega vidika. Pri tem pa je potrebno upoštevati tudi zdravstveni vidik, saj so trošarine poleg proračunskega vidika pomembne predvsem zaradi destimulacije potrošnikov pri porabi trošarinskih izdelkov. Njihovi negativni učinki vplivajo namreč na zdravje potrošnika, povzročajo mnoge odvisnosti ter vplivajo negativno na socialno okolje v katerem

²⁰Hrvaška je s 1.7.2013 postala polnopravna članica EU.

se potrošniki gibajo. Kljub temu je politika visokih trošarin na alkohol in alkoholne pijače skrajna rešitev, saj se pri tako strogih restrikcijah hitro srečamo z zlorabami in goljufijami. Tako pride v ospredje še en problem, ki ga lahko povzročijo visoke trošarine, in to je črni trg. Ta je že zdaj na področju alkohola in alkoholnih pijač zelo razširjen, vsako povišanje pa bi prispevalo k njegovemu povečanju.

Cenovna elastičnost pri trošarinskih proizvodih je nizka, enako velja za učinek destimulacije pri teh proizvodih, kupci namreč zaradi spremembe cene zmanjšajo nakup proizvodov za sorazmerno nižji odstotek, kot se je spremenila cena. Trošarine imajo tudi zelo regresiven učinek obdavčitve, kar pomeni, da sorazmerno bolj bremenijo kupce oziroma potrošnike z nižjimi prihodki (Klun 2008, 70-71).

7.3 Vpliv alkoholne trošarinske politike na zdravstveno politiko

Z vidika zdravstva so težave z alkoholom posledice njegove zlorabe s strani posameznikov in ne posledice načina uživanja alkohola. Menimo, da višje trošarine ne bodo rešile težav v zvezi z zlorabo alkohola, ki so stvar posameznikov. Nobenega trdnega dokaza ni, da visoke trošarinske stopnje dolgoročno zmanjšujejo težave z zlorabo alkohola. Za izboljšanje javnega zdravja se je treba tega problema lotiti še z drugimi, zlasti vzgojnimi, izobraževalnimi in preventivnimi ukrepi (Evropski ekonomsko-socialni odbor 2006).

Glede na navedeno ugotavljamo, da je bistveno, da vsaka posamezna država z različnimi mehanizmi in preventivo poskrbi za zmanjšanje števila zlorab alkohola in prekomernega pitja. Če pogledamo prizadevanje RS za zmanjševanje porabe alkohola ugotovimo, da se na področju alkoholne politike poleg trošarinske politike za omejevanje pitja alkohola, uporabljajo še naslednja politična orodja:

- Zakon o omejevanju porabe alkohola, ki določa ukrepe in načine omejevanja porabe alkohola ter ukrepe za preprečevanje škodljivih posledic rabe alkohola (Ur. l. RS, št. 15/2003),
- Zakon o zdravstveni ustreznosti živil in izdelkov ter snovi, ki prihajajo v stik z živili. Ta določa pogoje, ki jih morajo izpolnjevati živila, aditivi za živila in izdelki ter snovi, ki prihajajo v stik z živili, da so zdravstveno ustrezni ter ureja zdravstveni nadzor nad njihovo proizvodnjo in prometom (Uradni list RS, št. 52/2000),

- Zakon o medijih, ki omejuje oglaševanje alkohola in alkoholnih pijač v medijih (Uradni list RS, št. št. 110/2006-UPB1 in 47/2012),
- Resolucija o nacionalnem programu varnosti cestnega prometa za obdobje od 2013 do 2022 (Ur. l. RS, št. 39/2013), ki pristopa k problematiki alkohola pri udeležencih v cestnem prometu (Ministrstvo za zdravje RS 2007).

7.4 Fiskalna politika in trošarine ter goljufije na področju trošarin ter prizadevanja EU proti goljufijam

Trošarine so zelo pomemben davčni prihodek držav članic EU, zato goljufije na področju trošarin predstavljajo velik problem s katerim se sooča EU. Za poslovanje s trošarinskimi izdelki so predpisana posebna pravila oziroma pogoji poslovanja, vse z namenom, da se v čim večji meri preprečijo davčne utaje oziroma zlorabe pri nabavi, izdelovanju ter prodaji alkohola in alkoholnih izdelkov, tobačnih izdelkov in naftnih derivatov (Končan in Petauer 1999, 19).

Velik obseg goljufij je predvsem pri tobaku in alkoholu, predvsem zaradi precejšnjega zaslužka za razmeroma malo dela. Zaradi številnih goljufij je bila na ravni EU ustanovljena skupina na visoki ravni za goljufije na področju tobaka in alkohola, katere priporočila za boj proti tovrstnim goljufijam je Svet za gospodarstvo in finance sprejel maja 1998. Po takratnih ocenah skupine na visoki ravni so izgube zaradi goljufij v letu 1996 pri tobaku znašale okoli 3,3 milijarde ECU (European Currency Unit), pri alkoholu pa 1,5 milijarde ECU. Izmed vseh danih priporočil je bilo najbolj dolgoročno priporočilo, da naj EU vzpostavi popolnoma računalniško podprt sistem za gibanje in nadzor trošarinskega blaga. EU je zaradi navedenega več let postopno razvijala in uvajala sistem za spremljanje gibanja blaga pod režimom odloga plačila trošarine na notranjem trgu, t. i. sistem za gibanje in nadzor trošarinskega blaga (Excise Movement and Control System-EMCS) (Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o predlogu uredbe Sveta–Upravno sodelovanje na področju trošarin 2012).

7.4.1 Mehanizmi proti goljufijami

EMCS je informacijski sistem, ki trošarinski dokument v papirni obliki nadomešča z elektronskim trošarinskim dokumentom. Služi nadzoru gibanja trošarinskih izdelkov (alkohol in alkoholne pijače, tobačni izdelki, energenti in električna energija) pod režimom odloga plačila trošarine (Carinska uprava RS2013b).

Sistem EMCS je vzpostavljen na podlagi Odločbe št. 1152/2003/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 16. junija 2003 o informatizaciji gibanja in nadzora trošarinskih izdelkov. Iz navedene odločbe izhaja, da je namen računalniško podprtega sistema dovoliti elektronsko

prenašanje spremnega dokumenta, opredeljenega v Uredbi (EGS) št. 2719/92, in izboljšati preverjanje ter izboljšanje delovanja notranjega trga s poenostavitvijo gibanja izdelkov pod režimom odloga plačila trošarine znotraj Skupnosti in dati državam članicam možnost nadzora tokov v realnem času in po potrebi izvajati potrebna preverjanja (Odločba št. 1152/2003/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 16. junija 2003 o informatizaciji gibanja in nadzora trošarinskih izdelkov, 1. člen).

7.4.2 Primer črnega trga v RS

Carinska uprava RS je v letnem poročilu 2011 kot finančno najodmevnejše preiskave izpostavila goljufije na področju trošarin in predstavila dva primera, ki se nanašata na energente. V prvem primeru je glavni osumljenec na domačem trgu kupoval plinsko olje za ogrevanje, za katero je bila plačana trošarina, svojim strankam pa je prodajal plinsko olje za pogon vozil. Med preiskavo se je izkazalo, da je osumljenec prodajal pogonsko gorivo D2 z močno povečano vsebnostjo žvepla. To gorivo je bilo kurilno olje, iz katerega sta se na nezakonit način odstranila barvilo in indikator, posledica česar je bil obračun razlike trošarine glede na namen uporabe. V drugem primeru pa sta bili odkriti dve »pralnici« kurilnega olja, kjer se je odstranjevalo sredstvo za označevanja goriva. To gorivo je bilo tudi predmet zahtevkov za vračilo trošarine za komercialne namene. V obsežnejši hišni preiskavi je bilo odkrito točilno mesto z dvema podzemnima rezervoarjema z nezakonito pridobljenim gorivom, ki ga je glavni osumljenec prodajal končnim uporabnikom po precej nižji ceni od veljavne. Osumljenec prav tako ni bil registriran kot dobavitelj trošarinskih izdelkov in teh v poslovnih listinah ni imel evidentiranih (Slovenske novice 2012, 25. maj).

8 Zaključek

Trošarine ali akcize so poseben davek, s katerim so praviloma obdavčeni tako imenovani monopolni izdelki, ki jih ni mogoče nadomestiti s podobnimi izdelki. Tako imenovane trošarinske izdelke uvrščamo v tri glavne skupine, in sicer so to alkohol in alkoholni izdelki, energenti in električna energija ter tobak in tobačni izdelki. Trošarine so administrativno zahteven davek, predvsem zaradi zasledovanja prometnih poti od uvoza do proizvodnje do končnega porabnika. Z uvozom, proizvodnjo in prodajo trošarinskih izdelkov se lahko ukvarja samo tisti, ki ima posebno trošarinsko dovoljenje, ki zavezancu omogoča, da v okviru opravljanja svoje dejavnosti v trošarinskem skladišču proizvaja, dodeljuje, odpremlja trošarinske izdelke pod režimom odloga plačila trošarine. Obveznost za plačilo trošarine nastane takrat, ko se trošarinski izdelki sprostijo v porabo, zato se trošarine uvrščajo med davke na porabo.

Od začetka sedemdesetih let je bilo več poskusov uskladitve struktur in stopenj dajatev na trošarinske izdelke med državami članicami EU, vendar je bil napredek predvsem zaradi različnih pomislekov držav članic EU zelo majhen. V zgodovini davčne politike EU so bili tako številni poskusi harmonizacije in koordinacije davčnih sistemov držav članic in s tem tudi trošarin. Temelji v zvezi s trošarinsko politiko EU segajo v leto 1992. Pravni temelj za vzpostavitev skupne trošarinske politike držav članic EU tako predstavlja Pogodba o ustanovitvi Evropske skupnosti. Države članice EU imajo danes različne stopnje, strukture in načine upravljanja trošarin. Pri presojanju predlogov za uskladitev trošarin med državami članicami EU je najpomembnejše vprašanje, kakšen je vpliv trošarin na državni proračun. V nekaterih članicah EU trošarine prispevajo več kot 25 % celotnih davčnih in socialnih dajatev. V EU se je v letu 2010 s trošarinami in podobnimi dajatvami zbralo 307 milijard €, od tega 207 milijard € od energentov, 77 milijard € od tobačnih izdelkov in 22 milijard € od alkohola in alkoholnih pijač. Ko govorimo o prihodku v proračun zaradi trošarin na alkohol in alkoholne pijače pa moramo upoštevati, da nekatere države, med njimi tudi RS, vino in peneča vina obdavčujejo z najnižjo možno trošarinsko stopnjo, ki znaša 0 € na hektoliter končnega izdelka, kar pomeni, da ti kategoriji v proračun teh držav ne doprinesejo ničesar. Glede na navedeno in raziskano lahko zaključim, da trošarine predstavljajo pomemben del proračuna posamezne države članice EU.

V diplomski nalogi sem se pri analizi in raziskovanju trošarin osredotočil predvsem na kategorijo alkohola in alkoholnih izdelkov. Če bi želel primerjati trošarinske politike posameznih držav članic EU v vseh treh kategorijah trošarinskih izdelkov, bi bila diplomatska naloga preveč obsežna in premalo poglobljena. Obravnave trošarin se tako nisem lotil izključno iz ekonomskega oziroma davčnega vidika prav tako nisem podrobno povzegal Zakona o trošarinah in na tem področju veljavnih direktiv, ampak sem k obravnavi trošarin dodal politološki pristop in predstavil celotno problematiko s širšega vidika in na teoretični podlagi. Zato sem si na začetku te diplomske naloge zastavil vprašanje, ali države članice EU same kreirajo trošarinske politike do alkohola in alkoholnih pijač in določajo višino trošarin. Skozi predstavljeno teorijo sem ugotovil, da so države članice EU pri določanju višine trošarin omejene s predpisi EU, a jim ti dopuščajo dovolj prostora, da same zastavijo svojo trošarinsko politiko in njene smeri. Kot primer za to je ureditev trošarinskih politik na alkohol in alkoholne pijače v EU, ki temelji na dveh direktivah, in sicer Direktivi Sveta 92/83/EGS z dne 19. oktobra 1992 o uskladitvi trošarin za alkohol in alkoholne pijače ter Direktivi Sveta 92/84/EGS z dne 19. oktobra 1992, ki določa najnižje trošarinske stopnje, s katerimi države članice obdavčijo alkohol in alkoholne pijače. Ti direktivi torej določata minimalne trošarinske stopnje na alkohol in alkoholne izdelke v EU, ki jih morajo države članice upoštevati, ko določajo nacionalne stopnje, ne omejujeta pa trošarinskih stopenj po direktivah navzgor.

Z grafi sem v diplomski nalogi podrobno predstavil trošarinske stopnje v vsaki posamezni državi članici EU. Ugotovil sem, da ima med državami članicami EU najvišjo trošarino na hektoliter vina Finska, sledijo ji Irska, Velika Britanija, Švedska, Danska in Estonija. 15 držav članic ima stopnjo na hektoliter vina 0 €. Sem sodijo Avstrija, Bolgarija, Ciper, Češka, Grčija, Italija, Luksemburg, Madžarska, Malta, Nemčija, Portugalska, Romunija, Slovaška, Slovenija in Španija. Pri trošarini na hektoliter penečega vina prednjači Irska, sledijo ji Velika Britanija, Finska, Nizozemska, Švedska in Danska. 10 držav članic pa ima stopnjo 0 €, in sicer so to Avstrija, Bolgarija, Ciper, Grčija, Italija, Luksemburg, Malta, Portugalska, Slovenija in Španija. Zanimivo je, da ima Francija, ki je izrazito vinorodna država, drugačno politiko obdavčitve svojih vin in penečih vin, in sicer ima na hektoliter vina stopnjo 0,32 € in na hektoliter penečega vina stopnjo 0,80 €.

Od 1. januarja 1993 je za pivo predpisana minimalna trošarinska stopnja 0,748€ za eno Plato stopnjo na hektoliter ali 1,87 € za 1% prostorninske osebnosti alkohola na hektoliter v

končnem izdelku. To pomeni, da pri pivu ni države, ki bi imela trošarinsko stopnjo 0 €, kot pri vinu in penecih vinih. RS je pri obdavčitvi piva na petem mestu med državami članicami EU, na prvem mestu je Finska, sledijo ji Velika Britanija, Švedska, Irska, Slovenija in Danska.

Trošarinska politika, katere osnova je čim višja obdavčitev alkohola in alkoholnih pijač, pomeni za državo članico EU visoke prihodke iz naslova porabe alkohola, hkrati pa z visokimi cenami odvrča prebivalce od nakupa alkoholnih pijač. Ugotovil sem, da ima takšna trošarinska politika tudi slabosti in ni primerna v vseh gospodarstvih oziroma ekonomijah. Države, ki visoko obdavčujejo vino, vodijo podobno trošarinsko politiko tudi do piva. Očitna izjema je RS, ki je pri obdavčitvi piva, kot sem že prej omenil, na petem mestu med državami članicami EU, na vino pa ima ničelno trošarinsko stopnjo. Vse sosednje države, torej Avstrija, Italija, Madžarska in Hrvaška, imajo nižje trošarinske stopnje na pivo, zato obstoji velika nevarnost čezmejnih nakupov, kar pomeni, da pobrane trošarine ostanejo zunaj RS, plača pa jih slovenski potrošnik. Ta izpad pa ne velja samo za trošarine, ampak tudi za DDV, ki ostane v drugi državi članici.

Pomemben razlog za uvedbo trošarin je tudi destimulacija porabe trošarinskih izdelkov, predvsem zaradi negativnih učinkov, ki jih ti proizvodi povzročajo, tako na zdravje potrošnika, kot okolje v katerem se ta giba. Trošarine je tako mogoče prilagajati glede na strukturne in socialne zahteve. V RS in tudi v drugih državah članicah EU v trenutni gospodarski krizi obstoji potreba po dodatnih davčnih prihodkih v proračun. V iskanju novih davčnih bremenitev so se v RS pojavili predlogi po uvedbi trošarine tudi na vino oziroma zvišanju obstoječe ničelne stopnje. Takšen ukrep bi imel visok prispevek v slovenski proračun, a je potrebno, po besedah Ministrstva za finance, pri tej odločitvi upoštevati tudi zdravje in zdravstveno politiko, kot tudi morebitne negativne posledice strukturnih sprememb v gospodarstvu in kmetijstvu. Nadalje je potrebno upoštevati tudi vpliv na lokalno pridelavo, ponudbo in konkurenčnost vina kot kmetijskega produkta ter težavnost nadzora oziroma zahtevnost administriranja sistema za zavezance in nadzorni organ. Glede na vse te vidike je pričakovati, da se trošarine na vino v letih 2013 in 2014 ne bodo uvedle oziroma se trošarinska stopnja 0 € ne bo dvignila na raven, da bi prispevala kaj v proračun RS.

V diplomski nalogi sem podrobneje analiziral tudi porabo vina in piva v državah članicah EU. Želel sem potrditi tezo, da visoke trošarine vplivajo na porabo vina in piva v posamezni državi članici EU. Ugotovil sem, da je pri pridobivanju in interpretaciji podatkov o porabi teh

dveh produktov, potrebna določena zadržanost, saj je pri tem potrebno upoštevati, da podatki odražajo registrirano porabo alkohola, medtem ko neregistrirana poraba ostaja nepopisana. Registrirana poraba alkohola v EU tako ne vključuje domače proizvodnje, čezmejnega trgovanja, turistične prodaje in tihotapljenja. Prav tako je potrebno upoštevati, da ni nujno, da se vsi kupljeni izdelki porabijo v istem letu, saj lahko trgovci ali gostinci in tudi drugi naredijo še dodatne zaloge pred povišanjem trošarin in drugih davkov ali povišanjem cen. V tej diplomski nalogi sem te podatke uporabil z namenom, da ugotovim približno porabo piva in vina v državah, kjer so trošarinske stopnje višje od povprečja EU in obratno, torej nižje. V letu 2011 je bila in še vedno je na prvem mestu s 145 litri porabljenega piva na prebivalca v EU Češka, sledita ji Avstrija in Nemčija. Češka ima trošarino na hektoliter piva v višini 3,2 €, kar jo uvršča v države, ki imajo trošarinske stopnje na pivo pod povprečjem EU. Enako velja za Avstrijo in Nemčijo. Zanimivo, da se je RS v letu 2009 uvrščala na peto mesto po registrirani porabi piva, v letu 2011 pa je zasedala enajsto mesto. Prav tako pada poraba piva na Irskem, ki tudi velja za tipično pivsko državo. Glede na dolgoletno tradicijo pivovarstva v obeh državah, sem prepričan, da so tudi visoke trošarine prispevale k zmanjšanju porabe piva v obeh državah članicah. Pri porabi vina prvih pet mest zasedajo Luksemburg, Francija, Italija, Portugalska in Slovenija. Vse našteje države so tipične vinske države, z izjemo Slovenije, ki je hkrati še država z močno pivovarsko tradicijo. Z izjemo Francije vodijo vse štiri našteje države politiko ničelne trošarinske stopnje na vino. Ugotovil sem, da se na koncu tabele s prikazano porabo vina, nahajajo države, ki imajo višje trošarinske stopnje na vino kot nič, nimajo pa najvišjih trošarin. Glede na dejstvo, da je poraba trošarinskih izdelkov odvisna veliko tudi od kupne moči prebivalstva, zaključujem, da visoke trošarine vplivajo na porabo, pri tem seveda poudarjam, da gre za registrirano porabo, zaradi česar potrjujem hipotezo, da se stopnje in strukture trošarin med državami članicami EU razlikujejo in vplivajo na porabo alkoholnih pijač. Na podlagi tega zaključujem, da se z dviganjem trošarinskih stopenj na alkohol in alkoholne pijače njihova poraba zmanjšuje. Čeprav je to na prvi pogled pozitivno, sem v diplomski nalogi pojasnil veliko tudi negativnih vidikov, ki jih je potrebno pri tem upoštevati, zato menim, da je takšne odločitve potrebno prilagajati vsaki državi članici EU posebej, upoštevaje njeno kmetijsko, fiskalno, socialno in zdravstveno politiko.

Trošarinske politike posameznih držav članic EU so harmonizirane s pravom EU, a hkrati zelo raznolike in pod vplivom posamezne nacionalne politike. Tekom raziskovanja o trošarinah sem ugotovil, da prihodki od trošarin niso porabljeni za točno določen namen, in predstavljajo pomemben davčni prihodek držav članic EU, ki s tem polnijo svoj proračun.

Zaradi tega sogoljufije na področju trošarin velik problem, s katerim se sooča EU. Velik obseg goljufij je predvsem pri tobaku in alkoholu, predvsem zaradi precejšnjega zaslužka za razmeroma malo dela. Glede na navedeno sem ugotovil, da obstoji zelo razvit črni trg, katerega delovanje je veliko odvisno od višine trošarin in končne cene trošarinskega izdelka, zato se na ravni EU ta problem intenzivno obravnava.

Ob zaključku lahko navedem, da je bilo področje raziskovanja zanimivo in uporabno tudi v praksi. Diplomaska naloga po mojem mnenju predstavlja drugačen pristop k obravnavi trošarin, saj so te prikazane manj v številkah in več v besedah oziroma drugače napisano, skozi politološki vidik.

9 Literatura

- *Carinska uprava RS*. 2013a. *Trošarinsko skladišče*. Dostopno prek: http://www.carina.gov.si/si/ostale_dajatve/trosarine/trosarinsko_skladisce/ (25. februar 2013).
- ---2013b. *Sistem gibanja in kontrole trošarinskih izdelkov*. Dostopno prek: http://www.carina.gov.si/si/ostale_dajatve/trosarine/gibanje_trosarinskih_izdelkov_v_eu/emcs_sistem_gibanja_in_kontrole_trosarinskih_izdelkov/ (25. maj 2013).
- --- 2013c. *Slovenska carina v letu 2012*. Dostopno prek: http://www.carina.gov.si/fileadmin/curs.gov.si/internet/Publikacije/Letno_porocilo_2012_SLO.pdf (15. april 2013).
- Cnossen, Sijbren. 2005. *Theory and Practice of Excise Taxation: Smoking, Drinking, Gambling, Polluting and Driving*. Oxford: Oxford University Press.
- Čok, Mitja, Tine Stanovnik, Andreja Cirman, Valentina Prevolnik Rupel in Mojmir Mrak. 2005. *Javne finance v Sloveniji*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
- *Digitallogic*. Dostopno prek: <http://www.digiprogrami.si/trosarina.html> (6. februar 2013).
- Duh, Andrej. 2010. *Z informatizacijo in zvišanjem trošarin v boj s krizo*. Dostopno prek: <http://www.iusinfo.si/DnevneVsebine/Aktualno.aspx?id=54053> (22. marec 2012).
- Evropska komisija. 2012a. *Taxation and Customs Union*. Dostopno prek: http://ec.europa.eu/taxation_customs/taxation/excise_duties/gen_overview/index_en.htm z dne (29. oktober 2012).
- --- 2012b. *Excise duty tables - Part I - Alcoholic Beverages*. Dostopno prek: http://ec.europa.eu/taxation_customs/resources/documents/taxation/excise_duties/alcoholic_beverages/rates/excise_duties-part_i_alcohol_en.pdf (1. maj 2013).

- --- 2012c. *Poročilo Komisije Evropskemu parlamentu in Svetu v skladu s členom 184(8) Uredbe Sveta (ES) št. 1234/2007 o izkušnjah, pridobljenih z izvajanjem reforme vinskega sektorja iz leta 2008.* Dostopno prek: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2012:0737:FIN:SL:PDF> (22. april 2013).
- --- 2013. *Tožba, vložena 11. marca 2013–Evropska komisija proti Madžarski.* Dostopno prek: <http://Eur-lex.Europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2013:129:0011:0012:SL:PDF> (2. september 2013).
- Evropski parlament. 2006. *Trošarine: alkohol in tobak.* Dostopno prek: http://circa.europa.eu/irc/opoce/fact_sheets/info/data/policies/tax/article_7323_sl.htm (21. oktober 2012).
- --- 2012. *Posredna obdavčitev: trošarina za alkohol, tobak in energijo.* Dostopno prek: http://www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/sl/FTU_4.18.3.pdf (27. oktober 2012).
- *Finance.* 2004. *Lahko EU reši skandinavske alkoholne zagate?*, 24. avgust. Dostopno prek: <http://www.finance.si/96652/Lahko-EU-reši-skandinavske-alkoholne-zagate> (3. maj 2013).
- Evropski ekonomsko–socialni odbor. 2006. *Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o poročilu Komisije Svetu, Evropskemu parlamentu in Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru o trošarinskih stopnjah, ki se uporabljajo za alkohol in alkoholne pijače.* Dostopno prek: <http://Eurlex.Europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2006:069:0010:0015:SL:PDF> (16. marec 2013).
- --- 2012. *Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o predlogu uredbe Sveta – Upravno sodelovanje na področju trošarin.* Dostopno prek: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2012:68:0045:0046:SL:PDF> (4. avgust 2013).

- Evropski svet. 2010. *Prečiščena različica Pogodbe o delovanju Evropske unije*. Dostopno prek: <http://Eurlex.Europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:083:0047:0200:sl:PDF> (2. februar 2013).
- Generalni sekretariat Vlade RS. 2012. Predlog Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o trošarinah. Dostopno prek: [www2.gov.si/upv/vladnagradaiva-12.nsf/.../\\$FILE/Ztroš_1.3a.doc](http://www2.gov.si/upv/vladnagradaiva-12.nsf/.../$FILE/Ztroš_1.3a.doc) (20. februar 2013).
- Institut za javne finance Republike Hrvatske. 2012. *Trošarine*. Dostopno prek: <http://www.ijf.hr/trosarine/uvod.pdf> (29. oktober 2012).
- Izvozno okno. 2013. *Trošarinski izdelki*. Dostopno prek: http://www.izvoznookno.si/Dokumenti/Mednarodno_trgovanje/Carinski_postopki/Intrakomunitarni_promet_5984.aspx (2. avgust 2013).
- Klun, Maja. 2008. *Davčni sistem*. Ljubljana: Fakulteta za upravo.
- Kocbek, Darja. 2012. Trošarina za alkohol deli države EU. *Mladina*. Dostopno prek: <http://www.mladina.si/110890/trosarina-za-alkohol-deli-drzave-eu/> (20. oktober 2012).
- Komisija Evropskih skupnosti. 2004. *Poročilo Komisije Svetu, Evropskemu parlamentu in Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru o trošarinskih stopnjah, ki se uporabljajo za alkohol in alkoholne pijače*. Dostopno prek: http://ec.europa.eu/prelex/detail_dossier_real.cfm?cl=sl&dosid=191153 (16. november 2012).
- Končan, Darko in Boštjan Petauer. 1999. *Uvedba DDV praktični primeri in vprašanja*. Maribor: Založba Kapital.
- Kopina, Ivan in Setnikar CankarStanka. 2011. Trošarinski izdelki v Republiki Sloveniji in primerjava z drugimi državami. *Uprava IX* (4): 137–154.

- Kostanjevec, Boris. 2002. *Davčne spodbude in harmonizacija mednarodnega davčnega prava*. Maribor: Pravna fakulteta Univerze v Mariboru, Inštitut za finančno pravo in javne finance.
- Kranjec, Marko. 2003. *Davki in proračun*. Ljubljana: Fakulteta za upravo.
- *London economics*. 2010. *Study Analysing possible changes in the minimum rates and structures of excise duties on alcoholic beverages*. Dostopno prek: http://ec.europa.eu/taxation_customs/resources/documents/common/publications/studies/min_rates.pdf (13. marec 2013).
- Lovrečič, Barbara in Mercedes Lovrečič. 2013. *Medicina. Poraba alkohola in pивske navade v obdobju 2000-2010: primerjava med EU in Slovenijo*. *ISIS Glasilo zdravniške zbornice Slovenije* (5): 70–75.
- Markovič – Hribernik, Tanja in Vita Jagrič. 2007. *Sistem javnih financ v Sloveniji*. Maribor: Univerza v Mariboru, Ekonomsko–poslovna fakulteta.
- Ministarstvo financija Porezna uprava Republike Hrvatske. 2013. *Porezi*. Dostopno prek: http://www.porezna-uprava.hr/porezi/v_poreza34. (17. marec 2013).
- Ministrstvo za finance RS. 2012. *Predlog Uredbe o določitvi zneska trošarine za alkohol in alkoholne pijače*. Dostopno prek: e-uprava.gov.si/e-uprava/pridobiDatoteko.euprava?datoteka_id... (6. februar 2013).
- Ministrstvo za zdravje RS. 2007. *Alkohol in Alkoholna politika v Sloveniji in Evropi*. Dostopno prek: http://www.mz.gov.si/fileadmin/mz.gov.si/pageuploads/mz_dokumenti/mz_dokumenti_2007/prepovedane_droge_in_alkohol/alkohol_in_alkoholna_politika_v_Sloveniji_in_EU.pdf (16. marec 2013).
- Mitja Čok, Igor Gabrijelčič, Tamara Prezelj, Jože Sambt in Renata Slabe Erker. 2011. *Mednarodna primerjava davkov*, Ljubljana: Ekonomska fakulteta v Ljubljani.

- Morozov, Sebastjan. 2012. *Slovenija pri trošarinah na pivo na petem mestu v Evropski uniji*. Dostopno prek: <http://www.dnevnik.si/poslovni/novice/1042516419> (5. maj 2013).
- OECD. 2012. *Taxation on beer*. Dostopno prek: <http://www.oecd.org/ctp/tax-policy/Table%205.1%20taxation%20of%20beer.xls> (13. maj 2013).
- *Pravilnik o izvajanju Zakona o trošarinah*. Ur. l. RS 49/2004, 47/2005, 17/2007, 26/2010, 109/2012-ZTro-M, 9/2013. Dostopno prek: http://zakonodaja.gov.si/rpsi/r09/predpis_PRAV2329.html (3. februar 2013).
- RTV SLO. 2012. *Podražili so se alkohol in cigarete*, 31. marec. Dostopno prek: <http://www.rtv slo.si/gospodarstvo/podrazili-so-se-alkohol-in-cigarete/280115> (25. februar 2013).
- Ragin, Charles C. 2007. *Družboslovno raziskovanje – enotnost in raznolikost metode*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Služba Vlade RS za zakonodajo. 2013. *Register predpisov Slovenije*. Dostopno prek: http://zakonodaja.gov.si/rpsi/r07/predpis_ZAKO567.html (1. maj 2013).
- Rožič, Uroš. 2004. *Harmonizacija trošarin*. Glas gospodarstva, april. Dostopno prek: <http://www.gzs.si/pripone/6435> (3. februar 2013).
- *Slovenske novice*. 2012. *Carinska uprava lansko leto zabeležila rekordno število ponaredkov*, 25. maj. Dostopno prek: <http://www.slovenskenovice.si/crni-scenarij/doma/carinska-uprava-lansko-leto-zabelezila-rekordno-stevilo-ponaredkov> (29. junij 2013).
- --- 2013. *Ministrstvo preučuje uvedbo trošarin na vino*, 10. april. Dostopno prek: <http://www.slovenskenovice.si/novice/slovenija/ministrstvo-preucuje-uedbo-trosarin-na-vino> (2. maj 2013).

- Svet EU. 1995. *Direktiva Sveta 95/59 z dne 27. novembra 1995 o davkih, razen prometnih davkov, ki vplivajo na porabo tobačnih izdelkov*. Dostopno prek: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=DD:09:01:31995L0059:SL:PDF> (17. januar 2013).
- --- 2003a. *Direktiva Sveta 2003/96 z dne 27. oktobra 2003 o prestrukturiranju okvira Skupnosti za obdavčitev energentov in električne energije*. Dostopno prek: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32003L0096:SL:HTML> (27. januar 2013).
- --- 2003b. *Odločba št. 1152/2003/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 16. junija 2003 o informatizaciji gibanja in nadzora trošarinskih izdelkov*. Dostopno prek: <http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=DD:09:01:32003D1152:SL:PDF> (10. februar 2013).
- --- 2008. *Direktiva Sveta 2008/118 z dne 16. decembra 2008 o splošnem režimu za trošarino in o razveljavitvi Direktive 92/12/EGS*. Dostopno prek: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2009:009:0012:0030:SL:PDF> (14. januar 2012).
- Svet Evropskih skupnosti. 1992a. *Council Directive 92/83/EEC of 19 October 1992 on the harmonization of the structures of excise duties on alcohol and alcoholic beverages*. Dostopno prek: <http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31992L0083:en:HTML> (27. januar 2013).
- --- 1992b. *Council Directive 92/84/EEC of 19 October 1992 on the approximation of the rates of excise duty on alcohol and alcoholic beverages*. Official Journal L 316, 31/10/1992. Dostopno prek: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31992L0084:en:HTML> (27. januar 2013).
- --- 1992c. *Direktiva Sveta 92/83 z dne 19. oktobra 1992 o uskladitvi strukture trošarin za alkohol in alkoholne pijače*. Dostopno prek: [http://eur-](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31992L0083:en:HTML)

lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CONSLEG:1992L0083:20070101:SL:PDF (27. januar 2013).

- ---1992d. *Direktiva Sveta 92/84 z dne 19. oktobra 1992 o približevanju trošarinskih stopenj za alkohol in alkoholne pijače*. Dostopno prek: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31992L0084:SL:HTML> (27. januar 2013).
- Ščuka, Anja. 2012. Za 9,5 milijona evrov. *Žurnal24*, 14. december. Dostopno prek: <http://www.zurnal24.si/malo-dobrih-ovauhovza-95-milijona-evrov-manjsa-poraba-clanek-176655> (30. junij 2013).
- Šoštarič, Marjeta. 1999. *Predpisi o DDV in trošarinah z uvodnimi pojasnili*. Ljubljana: Uradni list Republike Slovenije.
- Štebe, Janez. 1999. *Izkoriščanje zapuščine slovenske empirične sociologije za današnje namene v okviru sekundarne analize*. Dostopno prek: <http://druzboslovnerazprave.org/clanek/pdf/1999/30-31/15/> (3. november 2013).
- The Brewers of Europe. 2012. *Beer statistics 2012 edition*. Dostopno prek: http://www.brewersofeurope.org/docs/publications/2012/stats_2012_web.pdf (10. maj 2013).
- *Uredba o določitvi zneska trošarine za alkohol in alkoholne pijače*. Ur. l. RS 24/2012. Dostopno prek: http://zakonodaja.gov.si/rpsi/r04/predpis_URED6024.html (1. april 2013).
- Vlada RS. 2012a. *Predlog rebalansa proračuna za leto 2012*. Dostopno prek: http://www.vlada.si/fileadmin/dokumenti/si/projekti/2012/Rebalans_2012/Predlog_rebalansa_proracuna_2012.pdf (9. april 2013).

- --- 2012b. *Predlog Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o trošarinah*. 7. junij. Dostopno prek: <http://imss.dz-rs.si/imis/8c5c7cd72958550177cd.pdf> (3. maj 2013).
- --- 2013. *Obrazložitev splošnega dela predloga proračuna Republike Slovenije za leto 2013*. Dostopno prek: <http://imss.dz-rs.si/imis/d0ae8665699a33d10bb2.pdf> (18. maj 2013).
- Wine Institute. 2013. *Table 7.1 Per capita wine consumption by country - ranked by per capita consumption*. Dostopno prek: http://www.wineinstitute.org/files/2010_Per_Capita_Wine_Consumption_by_Country.pdf (28. avgust 2013).
- *Zakon o trošarinah* (ZTro-UBP-8 in ZTro-L). Ur. l. RS 97/2010 in 48/2012. (3. december 2010 in 6. junij 2012).
- Žibert, Franc. 2003. *Davčna teorija in politika*. Novo mesto: Visoka šola za upravljanje in poslovanje.